

Károli Gáspár Református Egyetem
Pedagógiai Kar

„Receptek” a tagozatváltás megsegítéséhez
Tudományos Diákköri Dolgozat

Témavezető: Dr. Szarka Júlia
főiskolai tanár

Készítette: Szabó Anita
Neveléstudomány MA szakos hallgató

Budapest
2024

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	2
I. Bevezetés – Témaválasztás indoklása	3
I.1. Problémafelvetés – A tagozatváltás jelentősége	4
I.1.2. A korosztály pszichológiai jellemzői	5
I.1.3. A felső tagozathoz szükséges készségek	7
II. Kutatás	8
II.1. Célkitűzés	8
II.1. Kutatási kérdések	9
II.2. Hipotézisek	9
II.3. Kutatás módszerei	9
II.4. Kutatás mintája	10
III. A kutatás eredményei	11
III.1. Alsóból a felsőbe – lehetőségek	11
III.1.1. Mesepedagógia az átmenet megkönnyítéséért	12
III.1.2. „Jó gyakorlatok”	14
III.2. A kérdőív elemzése	19
III.3. Interjúk	29
III.3.1. Interjúk a hipotézisek tükrében	29
III.4. A hipotézisek tükrében	31
IV. Lehetőségek a mindennapokban	33
V. Zárógondolatok - Jövőkép	38
Felhasznált irodalom	39
Ábrajegyzék	40
Mellékletek	41
Melléklet: Kérdőíves kikérdezés	41
II. Melléklet: Interjúk	44
II. Melléklet: Alapvizsga	54

Köszönetnyilvánítás

Köszönet dr. Szarka Júliának, aki a kezdetek óta bátorít és segít a tanulmányaimban. Az óvodapedagógus szak után jelenleg a tanítósággal ismerkedem, amivel párhuzamosan a Károli - PK Neveléstudományi szak mesterképzését is végzem. Hosszabb távon a doktori iskola gondolata is foglalkoztat, amiben tanárnő is megerősít.

Köszönet a családomnak, gyermekeimnek, hogy elviselték és jelenleg is tűrik a tanulással járó nehézségeket, leginkább az énekórákra való készülést viselték hatalmas türelemmel, bár a kamaszkodás őszinte kritikáját viszont nekem kellett elviselnem.

Köszönet korábbi és jelenlegi munkahelyemnek, kollégáimnak, akik szintén támogattak, tanulmányaim folytatásában.

I. Bevezetés – Témaválasztás indoklása

Témaválasztásomat korábbi kutatásom (2022) befolyásolta, mely során a tagozatváltás hatásait vizsgáltam, annak nehézségeit, jelentőségeit, illetve feltételezéseimet kutatás segítségével támasztottam alá.

A téma fontosságát számomra az is jelenti, hogy gyakorló tanítóként a tudományos munka eredményeit tudom hasznosítani, mely segítségével szeretném a hozzám járó gyermekek számára megkönnyíteni a váltást. Fontosnak tartom, hogy a pedagógusok átfogó képpel rendelkezzenek a gyermekek nehézségeiről, illetve megfelelő ismereteik legyenek a segítségnyújtás módjainak lehetőségeiről.

A korábban végzett kutatásom során az eredmények alátámasztották azon feltételezésem, miszerint az átmenet alsó tagozatról felsőbe, hasonló nehézségeket okoz a gyermekek számára, mint az óvoda-iskola átmenet. A tagozatváltás a gyermekek számára több területen is új kihívásokat jelent. Ilyen például a tananyagok és tantárgyak növekvő mennyisége, az osztályban tanító pedagógusok számának emelkedése.

Az átmenet megkönnyítése érdekében kezdtem el szakirodalmakat felkutatni, olyan módszereket bemutatni, melyek segítségével a pedagógusok képesek megkönnyíteni a gyermekek számára a váltást. A szakirodalmakban fellelhető módszerek alapján egy kérdőívet is összeállítottam, melynek segítségével az általam tanulmányozott forrásokban lévő gyakorlatok/módszerek használatát kívántam mérni.

Ezeket felül interjúkat is készítettem aktívan dolgozó pedagógusok segítségével, akik alátámasztották meglátásomat annak tekintetében, hogy milyen eszközök alkalmazása lenne hasznos a váltás megkönnyítése érdekében.

A szakirodalmakat, a kitöltött kérdőíveket és az interjúkat alapul véve kezdtem el, egy olyan módszer összeállítását, mely segítségével végig lehet kísérni a gyermekeket az alsó tagozatos évek során, és könnyebbé teszik számukra az esetleges nehézségeket. Fontosnak tartom, egy olyan módszer összeállítását, melyet a pedagógusok, ha alkalmaznak munkájuk során, akkor megkönnyíthetik az alsó tagozatos gyermekek számára a tagozatváltást.

Az általam kidolgozott módszert hosszabb távon szeretném a gyakorlatban is kipróbálni, mivel jelenleg elsős osztályfőnökként dolgozom, így a módszer eredményességét a későbbiekben mérni is tudom.

I.1. Problémafelvetés – A tagozatváltás jelentősége

A gyermekeket a tagozatváltás idején különböző változások érik. Azon túl, hogy az iskolai életben is új dolgokkal találkoznak, a pubertáskori változások is jelentős hatással bírnak.

Munkám során a váltás okozta nehézségeket kívánom megvizsgálni, és megoldási javaslatokat gyűjteni, illetve tenni azok megkönnyítésére.

A jelentőségek felsorakoztatása érdekében korábbi kutatásomat használtam, melynek egyes kérdései jól tükrözik a problémákat. (Szabó, 2022.)

- *A gyermekek életében a felső tagozat új kihívásokat hoz*

A váltás következtében több új kihívással is meg kell birkózzanak a diákok, ilyen például az új tantárgyak megjelenése, az, hogy több tanár is tanítja őket, illetve a „fészek” biztonsága is eltűnik. Ennek egyik oka, hogy az alsós tanító néni kicsit olyan, mint a „tyúkanyó” aki őrzi a csibéit és mindig ott van velük, a felső tagozaton az osztályfőnök, csak a szaktárgyi órákon, illetve osztályfőnöki órán találkozik a gyermekekkel.

A másik ok pedig az, hogy általában vándorolnak az iskola épületén belül, és a különböző órák eltérő tanteremben zajlanak, így hiába is van egy bázistermük, ha az idő nagy részét vándorlással töltik. Ezeken túl több iskolában is szokás, hogy az alsó tagozatos gyermekeknek még negyedik osztályban sem kell minden nap hazahordaniuk a könyveket, elég csak azt, amiben házi feladat, vagy tanulni való van, aminek következtében nem szoknak hozzá azok folyamatos ellenőrzéséhez, rendben tartásához.

- *Jelentős mértékben nehezítik a váltást a pubertás pszichológiai jellemzői*

Ennek a kérdésnek a vizsgálatát azért tartom fontosnak, mert az eredményeket megvizsgálva lehetőség nyílik olyan módszerek beépítésére is, melyek a csoporton belüli esetleges feszültségeket enyhíteni tudják.

A korábbi kutatás eredményeként összességében elmondható, hogy a válaszadó hatodik osztályos gyermekek (N=50) túlnyomó többsége úgy gondolta (56%), hogy a társainak a viselkedése rossz irányba változott. (Szabó, 2022: 31.) Ezzel ellentétben a kitöltő gyermekek 46%-a véli úgy, hogy a saját viselkedése viszont egyáltalán nem változott. A korosztály sajátosságaiként viszont jelen esetben elengedhetetlen megemlíteni, azt, hogy a gyermekek általában hamarabb észreveszik a másik változását, mint a sajátjukat, illetve nem is feltétlenül tudják jól megítélni az adott helyzeteket, melynek egyik oka a hormonális érés is.

- *Teljesítmény csökkenése tapasztalható a felső tagozaton*

A gyermekek teljesítményének csökkenése az ötödik osztályban, már egy korábban is alátámasztott tény. Ennek egyik oka a megnövekedett tananyagmennyiség, a másik tényező, ami ezt befolyásolja, hogy az új tanárok, új módszereket is alkalmaznak. Amíg a gyermekek alsó tagozaton megszokták a tanító néni kérdéskultúráját, elvárásait, addig a felső tagozaton azon túl, hogy új módszereket kell megismerjenek, nem is elég egy pedagógushoz megtanuljanak alkalmazkodni, hanem rögtön egyszerre többhöz kellene. A felső tagozat első időszaka egymás megismeréséből, megszokásából is áll, mely nehezítheti a tananyag elsajátítását.

- *A tagozatok között nincs megfelelő kommunikáció*

Az általam ismert általános iskolákban bevett szokás, hogy a tanítók „átadják” az osztályt a felsős pedagógusoknak, Ezen alkalommal a tanárok információkat kapnak a gyermekekről, mely segítségével esetleg kicsit jobban megismerik őket. Viszont véleményem szerint ez a mennyiségű kommunikáció kevés a váltás megkönnyítése érdekében. A lehetőségekről dolgozatom későbbi részében még írok.

A fentieket összefoglalva elmondható, hogy az átmenet több szempontból is nehézséget okoz a gyermekek számára. Nekünk pedagógusoknak, akár alsós tanítókról, akár felső tagozatos szaktanárokról beszélünk, dolgunk, hogy segítsük az átmenet megkönnyítését.

I.1.2. A korosztály pszichológiai jellemzői

A serdülőkor idején szembesül a gyermek a változásokkal a legtöbb területen (biológiai, szociális, intellektuális) Erikson elmélete alapján ebben az életszakaszban alakul ki az identitás, illetve az énazonosság. A feladat nehézsége az egyén számára függ az addigi fejlődési problémáitól, de függ a környezet által nyújtott segítségtől, a társadalmi elvárásoktól is. (N.Kollár-Szabó, 2004)

Havighurst a serdülőkre váró feladatokat nyolc területen határozza meg:

- nemi szereppel való azonosulás,
- felelősségteljes viselkedés,
- biológiai változásokhoz való alkalmazkodás, testkép elfogadása,
- kapcsolatok a kortársakkal,
- szülőktől és általában a felnőttektől való érzelmi függetlenedés,
- Felnőtt társadalmi szerepek kialakulása, pályaválasztás

- ideológiai és morális elköteleződés
- felkészülés a családalapításra, párválasztás. (B.Kádár, 1997)

A korosztályra jellemzőek a hangulatingadozások, fokozott érzékenység, érzelmi labilitás, és a konfliktusok a környezettel. A környezeti reakciók segítségével ezeknek a jó része csökkenthető, de soha nem lesz a fejlődésnek ez a szakasza teljesen tünetmentes. A jelzésekre fontos figyelni, hiszen azok segítségével észrevehetővé válik, hogy milyen területen vannak problémák.

Laufer a serdülőkor tünetei közül kilenc területet emel ki, melyekre érdemes fokozottan figyelni:

- Félelem a felnőtté válástól kisgyermekes viselkedés, túlzott mértékű ragaszkodás a gyermekkori szokásokhoz
- Inkább a fiatalabbak társaságát keresik a kortárs csoportok helyett, saját kortársai mellett félnek
- Nagyobb a szülők szerepe, mint a kortársaké, túlzott kötődés a szülőhöz, leválástól való félelem
- Túlkontrollált merev viselkedés, fél a saját megnyilvánulásaitól, fél elengedni magát
- Adekvát érzelmek kifejezésére nem képes, érzelmi közömbösség, nem képes átélni az érzelmeket
- Félelmetes számára a jövőkép, nem is foglalkozik vele egyáltalán
- Nem képes a saját érzéseit elkülöníteni a külvilágtól, például úgy érzi mindenki őt figyel
- Másik nemmel kapcsolatban, és saját testi fejlődésével is kapcsolatosan is félelmetes érzései vannak
- Azt érzi, hogy a cselekedeteinek nem ő az irányítója, hanem azokat külső erők határozzák meg.

Ezek a tünetek fennállhatnak rövidebb-hosszabb ideig, a normális fejlődés esetén is, de észre kell venni, ha valamelyik halmozottan fennál, vagy stabilan változatlan formában. (N.Kollár-Szabó, 2004)

Ha összevetjük a Havighurst által összefoglalt serdülőkre váró feladatokat a Laufer által meghatározott problémákkal, amik a serdülőket érhetik megállapítható, hogy a kettő szoros összefüggésben van egymással. Ezeket alapul véve, a gyermekeknek a tagozatváltás időszaka éppen a serdülőkor kezdeti szakaszával esik egyben, melynek jellemzője, hogy a gyermekek keresik önmagukat a világban. Még nem felnőttek, de már nem is kisgyermekek. A társadalom,

illetve a szülők már az önállóságot várják el tőlük egyre inkább, de közben még függenek a felnőttek világától.

Ebben a korszakban kezdenek a gyermekek az iskolában is egy új szakaszt, amikor sok új dologgal kell megismerkedjenek az iskolai élet során. Számukra még ismertelen feladatokkal és helyzetekkel kell tudniuk megbirkózni, úgy, hogy közben folyamatosan keresik a saját helyüket a világban.

I.1.3. A felső tagozathoz szükséges készségek

Nagy József tanulmányában részletesen, és jól érthetően leírja, hogy a gyermekeknek milyen készségekkel kellene rendelkezniük mire felső tagozatba lépnek. Írásában az is megjelenik, hogy sajnos ezekkel a diákok többsége még nem rendelkezik. „Az alsó tagozatból kilépő tanulók negyede-harmada nincs felkészülve a felső tagozat követelményeire, a felső tagozat pedig nem alkalmazkodik tanulói felkészültségéhez. Ennek következtében a tanulók egy része nem képes együtt haladni a többiekkel, értelmi és szociális fejlődésük lelassul.” (Nagy J, 2000, 35)

Három szempontot nagyon fontos figyelembe venni az elsajátított készségek alapján a váltáshoz.

1. **Rajzoló íráskészség:** ennek a kialakulása általában a 2. évfolyam végére kialakul, ez alól a súlyos diszgráfiával diagnosztizált gyermekek képeznek kivételt. Ennek kialakulása azért is nagyon lényeges, mert amikor már nem gyakorlati célra használják az írást a gyermekek, akkor könnyen válhat olvashatatlanná, amivel saját magukat gátolják a tanulásban.
2. **Olvasáskészség:** ha a gyermek nem képes folyamatos és értő olvasásra, akkor az komoly nehézségeket okoz számára. A nehézkes olvasás esetén a szövegek értelmezhetetlenné válnak. Olyan esetben amikor a szavakat csak egymás után végig mondja, és nem áll össze értelmes tartalom az olvasottakból, akkor az szintén gátolja a tanulási folyamatokat. A jó szövegértési képesség elsajátítása már egészen kicsit kortól nagyon fontos, hiszen a mindennapi élet során is képesnek kell lenni megérteni, amit olvasunk, vagy hallunk.
3. **Elemi számolókészség:** ez a készség nélkülözhetetlen a fizikai, kémiai, matematikai jellegű feladatok megoldásához. A gyermekeknek képesnek kell lenniük számolni, az alapműveleteket értsék és tudják alkalmazni, rendelkezzenek megfelelő számfogalommal.

II. Kutatás

Dolgozatom ezen szakaszában szeretném bemutatni célkitűzésemet, az általam megfogalmazott kérdéseket, amely mentén végeztem a munkámat. A kutatásom első szakaszában a szakirodalmak felkeresését és feldolgozását végeztem el, majd ezt követően került a félig strukturált interjúk elkészítésére két pedagógussal.

A kutatásom következő szakaszában a kérdések megfogalmazása következett a szakirodalmakból és az interjúk során feltárt módszerek segítségével.

II.1. Célkitűzés

Kutatásommal szeretnék szélesebb körű ismereteket szerezni a pedagógusok lehetőségeiről az átmeneti nehézségek megsegítése érdekében. Olyan használható ismeretanyag gyűjtését szeretném elvégezni, melynek segítségével képessé válok kidolgozni egy egységesíthető módszert a gyermekek megsegítése érdekében.

Az interjúk elkészítésével olyan aktívan dolgozó pedagógusokkal kívánok félig strukturált interjúkat készíteni, akik jelenleg a tagozatváltás időszakát élik meg az osztályukkal, illetve már korábban kísértek végig gyermekeket ezen időszakban, hiszen így képet kaphatok olyan módszerekről, melyek már a gyakorlatban több alkalommal is beváltak.

A feltárt módszerek alkalmazását is lényegesnek tartom mérni, ennek érdekében a kérdőíves kikérdezés módszerét alkalmazva szeretném feltérképezni, hogy az általam felsorolt lehetőségek közül melyek azok, amiket a gyakorlatban is használnak a pedagógusok.

II.1. Kutatási kérdések

- Lehet-e találni elegendő szakirodalmat a témában?
- Fellelhetőek-e a szakirodalmakban „jó gyakorlatok”?
- Milyen módszereket alkalmaznak a pedagógusok a váltás megsegítése érdekében?
- Van-e szakmai együttműködés a pedagógusok között az évfolyamváltáshoz kapcsolódóan?
- A szakirodalmakban fellelhető módszerek közül melyek jelennek meg az intézményes keretek között?

II.2. Hipotézisek

Feltételezem, hogy:

- Kevés „jó gyakorlat” lelhető fel a szakirodalmakban.
- A felsős pedagógusok részletes tájékoztatást kapnak a gyermekről.
- A felsős pedagógusok ritkábban hospitálnak az alsós kollégáknál, mint fordítva
- Több közös program megszervezésére kerül sor, mint közös projektekre.
- A gyermekeknek alig van lehetőségük betekintést nyerni a felsősök óráiba.

II.3. Kutatás módszerei

A kutatás kezdetén az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum internetes oldalán kerestem szakirodalmakat a témában.

A *kérdőíves kikérdezés* során a feltárt módszereket alapul véve készítettem el a kérdőívet, melynek célcsoportját az aktívan dolgozó pedagógusok képezték. A kérdőíveket hólabda módszer segítségével juttattam el a válaszadókhhoz, online formátumban.

A kérdőív összesen 16 kérdésből állt, melyek közül egy darab nyílt végű kérdés került elhelyezésre, az összes többi zárt kérdés volt. (Falus, 2004)

A kérdések mindegyike egy-egy átmenetet megsegítő módszerre irányult, olyan szempontból, hogy alkalmazzák-e az iskolában a gyermekek megsegítésének érdekében.

Az aktívan dolgozó pedagógusokkal készített *interjúk* szakmai, nyílt végű kérdéseket tartalmaztak, formáját tekintve pedig félig strukturált volt, mivel szerettem volna lehetőséget

adni a saját vélemények részletes kifejtésére is, illetve a válaszok alapján szükség esetén a kérdések számának bővítésére vagy csökkentésére.

A beérkezett válaszok feldolgozását a MS EXCEL 365 programmal készítettem el, a statisztikai adatokat pedig diagrammok és táblázatok segítségével kerülnek ábrázolásra.

II.4. Kutatás mintája

A kérdőíveket online formában, hólabda módszerével juttattam el tanítókhoz. Összesen N=39 kitöltött kérdőív érkezett vissza hozzám. A kérdőív összesen 16 kérdést tartalmazott, melyből 15 zárt végű kérdés azt hivatott vizsgálni, hogy a szakirodalmakban általam megtalált módszerek közül melyeket használják a pedagógusok a gyakorlatban. Az utolsó kérdés nyílt végű kérdésként arra kereste a választ, hogy milyen egyéb módszereket ismernek még a tanítók.

A kitöltőkön túl két pedagógussal készítettem interjút, akik egyazon intézményben dolgoznak. Egyikőjük több éve a pályán lévő, jelenleg negyedik évfolyamon osztályfőnök, a másik válaszadó felsős osztályfőnök, szintén hosszú ideje dolgozik pedagógusi munkakörben, illetve alsó tagozaton napközis nevelő. Az általam használt kérdőívet nem töltötték ki, illetve nem is ismerték, sem a mostanit, sem a korábbi kutatásom során alkalmazottat.

Azért volt számomra fontos, hogy az interjú alanyoknak több éves tapasztalatuk legyen, mivel ennek segítségével már vélhetően nagyobb gyakorlattal, tudással rendelkeznek az átmenetek megsegítése szempontjából is, mint a pályakezdő pedagógusok.

III. A kutatás eredményei

Munkámnak ebben a szakaszában kerül sor a szakirodalmakban fellelt módszerek bemutatására. Ezt követően kerülnek megjelenítésre a beérkezett válaszok alapján készült elemzések bemutatása, majd az interjúk rövid ismertetése.

III.1. Alsóból a felsőbe – lehetőségek

Munkám első részében igyekeztem olyan szakirodalmakat felkeresni, melyek az átmenet megsegítése céljából íródtak. Ennek érdekében kerestem fel az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) weboldalát, ahol a kereső program segítségével igyekeztem felkutatni a szakirodalmakat a témában.

A kereséshez az átmenet az alsó tagozatból felső tagozatba „tárgyszót” írtam be, mely segítségével az adatbázis 30 darab szakirodalmat adott ki számomra, de ezek közül csak négy foglalkozik az átmenetet megsegítő módszerekkel. Alapvetően azt gondolom a található 30 szakirodalom önmagában is nagyon kevés.

Az óvoda – iskola átmenetét vizsgáló szakirodalmakra 313 találatot adott ki a kereső motor. Ami azért jelentős különbség. Természetesen más felületeken is van lehetőség további kereséseket végezni, de a különbség vélhetően tovább nőne. Azt tapasztalom, hogy a pedagógusok, illetve a kutatók sokkal többet foglalkoznak az óvoda iskola átmenetével, mint a tagozatváltás hatásaival. Vélhetően ennek az is az oka, hogy akkor intézményváltás is történik a gyermekek életében, az alsó – felső átmenet esetében pedig nem. Intézmény váltás a második esetben akkor fordul elő, ha a gyermek a tanulmányait „kisgimnáziumban”, azaz nyolcosztályos gimnáziumban folytat.

Az általam megvizsgált szakirodalmak közül kettőt szeretnék kiemelni, melyekre azért is esett a választásom, mivel a 2000-es évek után íródtak, így a jelen, illetve akkori generációk sajátosságait is ismerik, és vélhetően szem előtt is tartják a szerzők.

III.1.1. Mesepedagógia az átmenet megkönnyítéséért

Bakó Katalin népdalénekes, könyvtáros, középiskolai magyartanár, foglalkozásvezető a Népmesekincstárnál, és még hosszasan sorolhatnám, készített el egy számomra szimpatikus módszert az átmenetek megsegítése érdekében. Munkája során a mesepedagógiát alkalmazza az átmenetek megkönnyítése érdekében. „A célom, hogy a gyermekek képességeit ne tananyag szerű ismeretadás során, hanem saját élményű tapasztalatok segítségével erősítsem. Hogy tudják valamelyest kezelni azokat a tényezőket, amelyekre lehet ráhatásuk – ha bár sem a tanáraik számát, sem a tantárgyak összetételét, sem a tananyagot nem tudják módosítani. Az a célom, hogy megerősítem őket, magukat.” (Bakó, 2023: 88.)

Bakó Katalin szavai egyértelműen tükrözik, hogy az egyik legfontosabb feladatunk a gyermekek megerősítése. Lényeges, hogy tudjanak bízni a saját tudásukban, és önmagukban. Bakó a „Népmesekincstár” módszerét választotta a munkája során, melyet Bajzáth Mária dolgozott ki. Ez alapján került egy egész éves program kidolgozásra, melynek segítségével a váltásra való felkészülését igyekeztek megsegíteni a gyermekeknek.

A Bakó Katalin által kidolgozott módszer megvalósításához szükséges, hogy a gyermekek számára az élőszavas mesemondás ismerős legyen, vagy ismerje a találós kérdéseket világát. Ezt Bakó a tanulmányában szocializációnak nevezi. Az átmenetre való felkészülés idejét 3 szakaszra osztotta, melyek a következők voltak:

1) Szocializációs szakasz: 2-3. évfolyam

Ebben az időszakban a kisiskolás gyermek megtapasztalhatja a folklorisztikai műfajokat. Fontos, hogy tudjon kiszámolni, értse, és ismerje a találós kérdéseket, rendelkezzen pozitív tapasztalatokkal a népi és sportjátékok terén.

2) Aktív, segítő szakasz: 4-5 évfolyam

Ez alapvetően az átmeneti időszak. Ebben az időszakban jelennek meg a gyermekek igénye, illetve befogadókészsége alapján kiválogatott mesék és tevékenységi formák.

3) Lecsengő „után követő” szakasz: 6 évfolyam

Amíg a korábbi időszakokban a szocializációs folyamatok a tanítási órák keretei között zajlottak, ebben a szakaszban már ezek a foglalkozások nem feltétlenül ott történnek. Emiatt is lényeges szervezési és tervezési szempont, hogy hány fővel és milyen gyakorisággal és milyen célokkal kerülnek megrendezésre a foglalkozások. Ezek az alkalmak az iskolai életbe beépítve jelennek meg a gyermekek életkori sajátosságait figyelembe véve.

A délutáni megszervezésnek nehézsége, hogy a gyermekek gyakran vesznek részt külön órákon, végeznek sport tevékenységeket, vagy a nagy mennyiségű tanulnivaló miatt sietnek

hazafelé. Ezen okokból kiindulva Bakó Katalin például az etika órákat javasolja, mint megvalósítási időkeret, melyben viszont az jelent nehézséget, hogy a hittanra járó gyermekek azokon nem vesznek részt. Ezen felül és itt azt is megemlíteném, hogy az etika tantárgyat nem minden esetben az osztályfőnök tanítja a gyermekek számára, pedig alapvetően fontos legyen, hogy vele legyen egy kialakított bizalmas viszonya a tanulóknak.

A foglalkozások szervezése során érdemes szem előtt tartani, hogy egy – egy alkalommal megjelenjen a gyermekek leendő osztályfőnöke, esetleg a leendő tanárok is, az ismerkedés megkönnyítése érdekében. Az aktív szakasz második felében, illetve a lecsengő szakaszban, pedig érdemes pár alkalommal az alsós tanítóknak is ellátogatni néhány ilyen alkalomra.

A tervezés során azt is szem előtt kell tartani, hogy ezek az alkalmak rendszeresen megrendezésre kerüljenek, legalább kéthetente. Ezen alkalmakat vezethetik a gyermekek saját pedagógusai is, de külsős szakemberek is megjelenhetnek a facilitátor szerepében. Az átmeneti időszakban 4.-5. osztály idején kifejezetten fontos, hogy ezek az alkalmak rendszeres időközönként, állandó helyszínen, és lehetőleg változatlan vezető személyek irányítása alatt megszervezésre kerüljenek, annak érdekében, hogy az állandóságot biztosíthassák a gyermek számára a váltás idején.

Az oktatás szervezésére tematikus tervet használtak, mert ennek segítségével a fókusz megtartása mellett könnyebb alkalmazkodni a csoport igényeihez.

Bakó Klára által összeállított tematikus tervben 10 témát jelöl meg a szerző fókuszként, melyek amkövetkezők: testkép; az összefogás ereje; élet-halál, fény, újjászületés, ünnep; a világ (a föld) és az ember teremtése; igazság, hazugság; a helytállás és az eligazodás segítői; varázstárgyak, varázslás; ünnepek; a mese ereje. A felsorolt fókuszok mentén került a témahetek meghatározásra, melyek havonta két alkalommal kerültek megszervezésre, és egy évben összesen 20 foglalkozást tartottak.

Az egyik téma leírását a következőképpen fogalmazta meg Bakó Katalin:

„Varázstárgyak, varázslás (ha már úgy érezzük, nincs remény) (május és június, 3 alkalom)
Ha esetleg úgy érezzük, hogy nincs erőnk, lehetőségünk egy helyzet megoldására, vagy maga a helyzet csak varázstárgy és varázslat segítségével oldható meg, fontos elhinni, hogy az is lehetséges. A fakanálról szóló mese varázstárgyai (csakúgy, mint a Grimmféle „Terülj, terülj asztalkám” mesében) igazságot szolgáltatnak és jólétet biztosítanak. Fontosnak tartottam a varázslat kapcsán is, hogy fiúkról és lányokról szóló mese egyaránt elhangozzék. Különösen fontosnak tartom a varázsló inasáról szóló mesét, hogy hogyan lehet jóra használni a varázserőt és a varázslás tudományát.” (Bakó, 2023.)

III.1.2. „Jó gyakorlatok”

Dolgozatom következő szakaszában három iskola programját szeretném bemutatni, melyek leírása az Oktatási Hivatal által 2020-ban kiadott kiadványban szerepelnek. A kiadvány az „Esélyteremtés a köznevelésben” projekt keretein belül készült, „Jó gyakorlatok az oktatás szakaszai közötti átmenetekhez” címmel.

„Kincsek a homokon”

A programot az ásatthalmi Kiss Ferenc Általános Iskola és Alapfokú Művészeti iskolában dolgozták ki. Céljuk a kezdeti szakaszban a tanulók hiányosságának célzott, személyre szóló fejlesztése.

Az átmenet zökkenőmentesebbé tételének érdekében munkacsoportot hoztak létre, melynek tagjai 4. osztályos tanító, illetve a napközis nevelő, 5. osztályos osztályfőnök és gyógypedagógus. Az iskolában nagy számban vannak jelen sajátos nevelési igényű gyermekek is, ők körülbelül a tanulók 20-25%-át teszik ki. A gyógypedagógus jelenléte az ő szempontjukból nagyon fontos, hiszen ő az, aki végig kíséri a gyermekeket az általános iskolai évek alatt. A munkacsoport tagjai a feladataikat éves munkaterv alapján végzik:

- A 4. osztályos osztályfőnök, és a napközis nevelő szóbeli tájékoztatást ad a jövőendő osztályfőnöknek a tanulók képességéről, tudásszintjéről, egyéni fejlesztések során elért eredményekről, integrálhatóságról, tanórán kívül végzett tevékenységekről. A megbeszélés során bemutatja a gyermekek tanulási tempóját, önállóságukat, figyelmüket és koncentrációjukat.
- Év elején végzett diagnosztikus mérések összegzése.
- Óralátogatások kölcsönösen, mely során a kollégák által alkalmazott pedagógiai módszerekről tájékozódhatnak. Ezen alkalmakat követően lehetőség nyílik a látott módszerek hatékonyságának, alkalmazhatóságának megbeszélésére is.
- A két évfolyam tanulói és nevelői közösen vesznek részt közösségi programokon.
- A félévi értékelése a negyedik évfolyamosoknak a jövőbeli pedagógussal közösen történik.
- Egyéni fejlesztési tervek elkészítése a második félévre.
- Szülői értekezleten a leendő osztályfőnök bemutatása.
- Az ötödik osztályosok tanóráin a negyedik osztályos gyermekek nyílt héten vesznek részt.
- A „Kiss Ferenc”-héten a két évfolyam közösen programot szervez.
- Év végi értékelés szintén közösen.

A gyakorlat dokumentáció formájában is vezetésre kerül, melyben táblázat formájában kerülnek megtervezésre a programok, feladatok, időpontok, felelősök. Minden tevékenységet folyamatosan dokumentálnak, ezen felül a nevelőtestület részére is folyamatosan tartanak beszámolókat az elért eredményekről. A tanév végére elkészítik a gyakorlatról az összegző beszámolót is. (Metka és társai, 2020)

Véleményem szerint az átsotthalmi iskola módszere több szempontból is hatékony lehet, hiszen azon túl, hogy a gyermekeknek lehetősége nyílik betekinteni az ötödikes „életbe”, megismerhetik a leendő osztályfőnöküket. Ezeken felül a gyermekek egyéni igényeik is megvizsgálásra és fejlesztésre kerülnek, mely során az esetleges hiányok, elmaradások fejleszthetőek. Amit még fontosnak tartok kiemelni, hogy a leendő osztályfőnök is megismeri a gyermekeket, szokásaikat, így mind a két fél számára könnyebbé válhat a tanév kezdése.

„Kitáruló világ”

A programot a sárrétudvari Jókai Mór Általános Iskola és Művészeti Iskolában folytatták. Az iskola az óvoda-iskola átmenet megsegítésére létrehozott program mintájára dolgozta ki a az átmenetet megsegítő gyakorlatát. A program tevékenység, illetve élményközpontú tanulásra alapozva segíti a tanulókat a váltás során. Ezek a tanulók gyakran küzdenek mentális problémákkal, illetve tanulási kudarcokkal, így a program az ő megsegítésüket is figyelembe véve került kidolgozásra. (Metka és társai, 2020)

Céljuk egy komplett nevelési-oktatási program létrehozása, amely felmenő rendszerben járul hozzá, az iskola, mint egész működésének a gyakorlatához. Az intézmény önképzések, és tanfolyamok segítségével igyekszik a pedagógusok módszertani kompetenciáit bővíteni. Ezen képzetek során célokként jelölték meg:

- Lemorzsolódás csökkentése.
- Hatékony pályaaorientációs tevékenység folytatása, a gyermekek személyre szabottan részesüljenek támogatásba a foglalkozási pályájuk megtervezéséhez.
- Átmenet zökkenőmentesítése (óvoda-iskola, alsó-felső tagozat, általános iskola-középiskola).
- Pedagógusok képesek legyenek új és korszerű módszerek alkalmazására.
- Minél pontosabb és személyre szabottabb differenciálásban részesülhessenek a tanulók.

Az alsó tagozatból a felső tagozatba lépőknek a fele-harmada nincs felkészülve kellőképpen az elvárásokra, illetve az intézmények sem képesek sok esetben megfelelően alkalmazkodni a gyermeke egyéni igényeihez. Az iskola a problémákat a következőkben látja:

- Elmaradnak a kimeneti és bemeneti elvárások összehangolása az átmenet időszakában.

- Későn kerülnek kijelölésre az osztályfőnökök, akik ötödik évfolyamtól lesznek az osztállyal, ezáltal kevés idő jut az ismerkedésre.
- Nem történtek hospitálások.
- Az ötödikes tanárok nem készültek fel a gyermekekkel kapcsolatos lényeges tudnivalókkal.
- Hiányzott az összehangolás tudatossága.

Ezen problémák csökkentésének, megszüntetésének érdekében ismerkedtek meg a pedagógusok a mérésmethodikával és hasznosításával. Ennek segítségével nyílt arra lehetőség, hogy a pedagógusok a bemeneti mérés eredményei alapján a gyermekeket egyéni, személyre szabott fejlesztésben, illetve differenciálásban részesítsék.

A nevelőtestület számára az is megfogalmazódott, hogy a felső tagozatos pedagógusoknak alkalmazkodniuk kell az 5. évfolyamba lépő gyermekek ismeretszintjéhez, felkészültségéhez, illetve fejlettségéhez.

A kitűzött célok elérésének érdekében a következő feladatokat tűzték ki maguk elé a nevelőtestület tagjai:

- Önfejlesztés, önállóság igényének a kialakítása
- Önkontroll kialakítása
- Másság elfogadása, együttnevelés
- Közösségfejlesztés
- A tanulás tanítása, melynek érdekében a következő feladatokat jelölték ki:
 - o olyan környezet kialakítása, amely motiváló a gyermekek számára
 - o a tanulók megismerése
 - o a kreativitás, értelmi képességek fejlesztése
 - o élményközpontú tanulás lehetőségnek, feltételeinek biztosítása.

A jó gyakorlat megvalósítása a következő pontok mentén történtek:

- Helyi tanterv, tanmenetek összehangolása.
- Kölcsönös hospitálása a tanítóknak, illetve a felsős nevelőknek.
- A 4. évfolyamos tanulók eredményeinek elemzése, értékelése
- Szülők felkészítése a felső tagozat elvárásaira
- A gyermekek fejlődéséről szóló információk átadása.

Az iskola által kidolgozott program és kialakított szempont sor figyelembe veszi a gyermekek egyéni érdekeit, mely segítségével képessé válnak az átmenet hatékony megsegítésére.

„Együtt minden könnyebb”

A Fehérgyarmat körzetébe tartozó iskolának tanuló 90%-a hátrányos helyzetű, a tanórán kívüli foglalkozások megszervezése segítségével igyekeznek a pedagógusok változatosabbá és színesebbé a nehéz körülmények között élő gyermekek felzárkóztatását, emellett kiemelt feladatuknak tekintik a jó képességű gyermekek fejlesztését is. „A differenciálás nem azonosítható a felzárkóztatással és a tehetségneveléssel, a differenciálás tehát nem a tanulmányi eredményesség szintjeihez igazodik, hanem mindenki számára a saját komplex személyiségstruktúrájának leginkább megfelelő, optimális fejlesztés biztosítását jelenti, figyelembe véve előzetes tudását, annak gyengébb és erősebb területeit, a tanuló igényeit, törekvéseit, érdeklődését, személyiségvonásait, speciális erősségeit és gyengeségeit.” (Metka és társai, 2020: 56)

A „jó gyakorlat” címen minden évben projektnapot szerveznek, melyeknek központi témáit a jeles napok, ünnepek alkotják. Ezekből négy osztályszinten kerül megszervezésre, négy pedig közösen. A projektnap során a gyermekek játékos feladatok segítségével hívják elő meglévő tudásukat, páros és csoportmunkák segítségével. Ennek segítségével fejlődik a diákok együttműködési készsége, lehetőségük nyílik az egymástól való tanulásra is.

A gyakorlat tartalmi elemei között megjelenik az új osztály szokásrendszerének megerősítése, folyamatos kapcsolattartás a pedagógusok között szakmai szempontból, közösség-, és személyiségfejlesztő projektek, szülők bevonása.

A projektek segítségével a gyermekek és a pedagógusok jobban megismerhetik egymást, illetve az alsós diákoknak lehetősége nyílik betekintést nyerni a felsősök életébe. A közös feladatok segítségével a gyermekeknek az önértékelése, empátiája és kooperációs készsége is hatékonyan fejleszthető.

Módszer elemei:	Program neve:	„Kincses homok”	„Kitáruló világ”	„Együtt minden könnyebb”
Tájékoztató a gyermekekről		X	X	X
Diagnosztizáló mérések		X	X	
Hospitálások		X	X	
Közös programok		X		
Közös projektek				X
Nyílt órák a negyedikesek számára		X		
Egyéni fejlesztések		X		
Szülők felkészítése			X	
Leendő pedagógusok bemutatása a szülői értekezleten		X		

1. ábra Összegzés a programokról

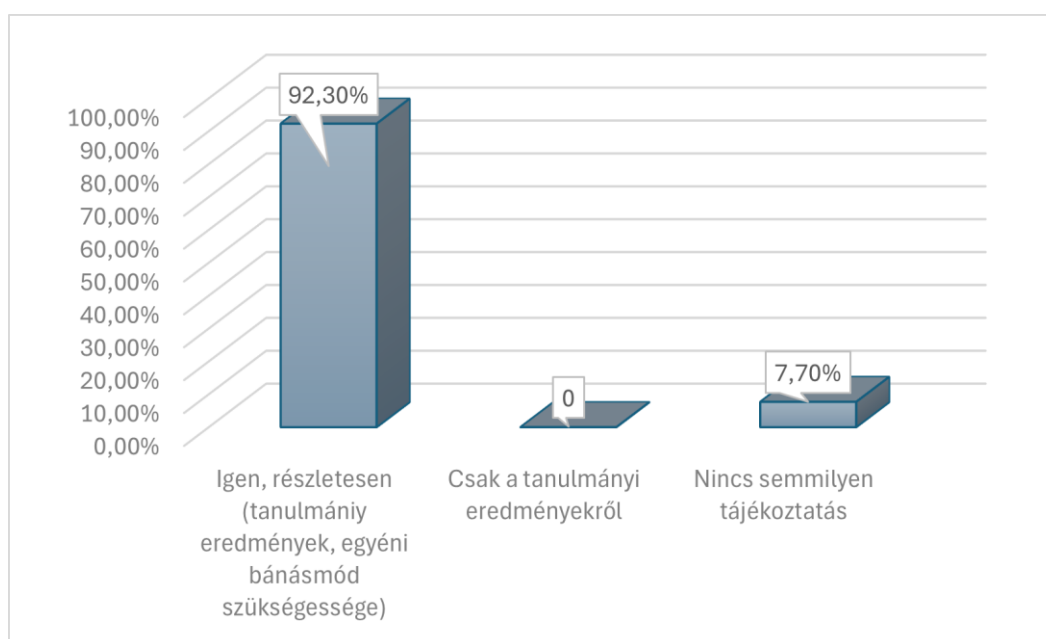
A három program közül a legtöbb módszert a „Kincses homok” elnevezésű program alkalmazta, viszont, ha a közös projektek módszerét alaposabban megvizsgáljuk, azok alkalmával is megjelenhetnek az egyéni fejlesztések is.

Véleményem szerint attól függetlenül, hogy az egyik program kevesebb módszert alkalmaz, mint a másik, attól nem mondhatjuk, hogy az rosszabb. Mind a három program során sikerült a pedagógusoknak elérniük a saját maguk által kitűzött célokat, és mind a három esetben sikeresen támogatták a gyermekeket a tagozatváltás során.

III.2. A kérdőív elemzése

Dolgozatom ezen szakaszában a kérdőíves kikérdezésre érkezett válaszok kerülnek összesítésre, illetve elemzésre

1. A felsős pedagógusok kapnak-e tájékoztatást az osztályról?

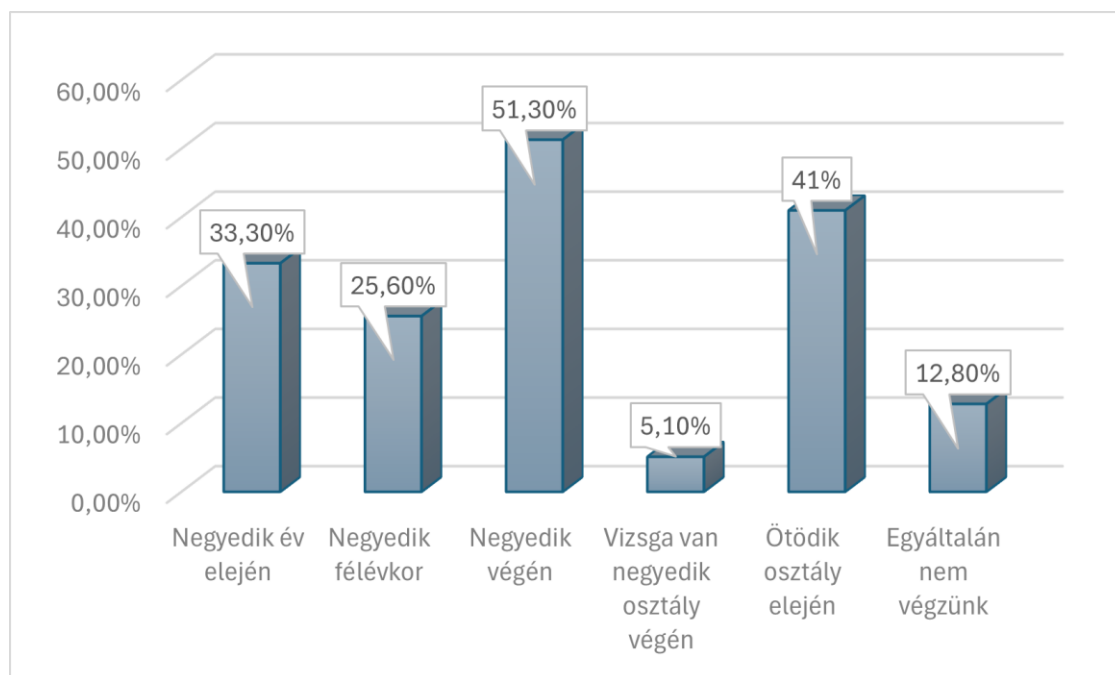

2. ábra Tájékoztatás

A beérkezett válaszokból egyértelműen látszik, hogy a válaszadó tanítók nagy többségében megadják a részletes és szükséges tájékoztatást a gyermekekről a felsős pedagógusok részére. Ennek azért is van nagy jelentősége, mert így lehetőségük van a leendő tanároknak ismereteket szerezni a gyermekekről, nem csak tanulmányi téren, hanem részletesen több szempontot is figyelembe véve.

Véleményem szerint nagyon fontos, hogy amikor egy gyermek felkerül a felső tagozatba a pedagógusok ismerjék egyéni igényeiket, tanuláshoz való hozzáállásukat, tanulási szokásaikat. Természetesen ezek ismeretében is nagyon fontos, hogy előítéletek nélkül legyen fogadva a gyermek, attól függetlenül, hogy pozitív, vagy negatív benyomást keltett a pedagógus számára az információ csere során.

2. Végeznek-e diagnosztizáló méréseket?

3. ábra Diagnosztizáló mérések I.

Az általam feltett kérdésnél a pedagógusoknak lehetősége volt egyszerre több választ is jelölniük. A fenti diagramban egyenként kerültek megjelenítésre a beérkezett válaszok. Ezek alapján megállapítható, hogy a legtöbb mérést negyedik osztály végén, és ötödik osztály elején végzik.

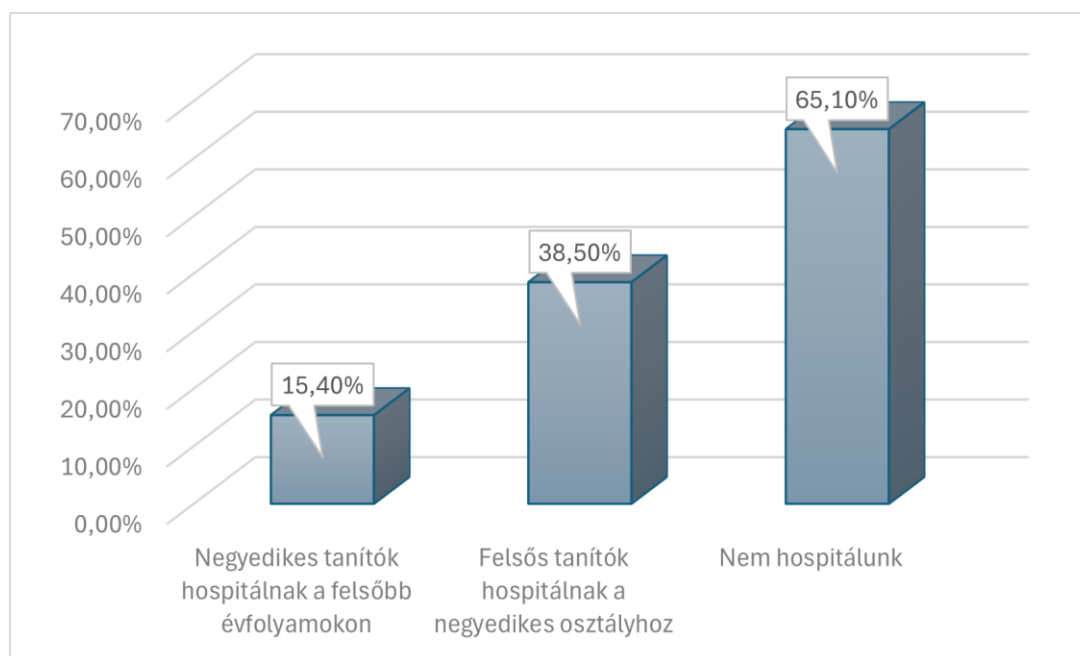
A válaszadók túlnyomó többsége viszont több választ is bejelölt, melyek alapján a következő képen alakulnak a mérések:

Negyedik elején	5,13%
Negyedik félévkor	5,13%
Negyedik végén	20,51%
Vizsga van negyedik osztály végén	5,13%
Ötödik osztály elején	15,38%
Negyedik végén, ötödik elején	5,13%
Negyedik év elején, ötödik elején	5,13%
Negyedik elején, félévkor, végén	7,69%
Negyedik elején, félévkor, végén, ötödik elején	10,26%
Negyedik elején, végén	2,56%
Negyedik elején, végén, ötödik elején	2,56%
Negyedik félévkor, végén, ötödik elején	2,56%
Egyáltalán nem végzünk	12,82%

4. ábra Diagnosztizáló mérések II.

Azt gondolom, hogy nagyon jó, hogy az iskolák többségében több alkalommal is méri a gyermekeket, mert így fejlődésük sokkal alaposabban nyomon követhető. A mérések eredményeinek összehasonlítása segítségével, illetve az esetlegesen megjelenő típushibák felismerésével a gyermekeket saját igényeik szerint meg lehet segíteni.

3. Hospitálások

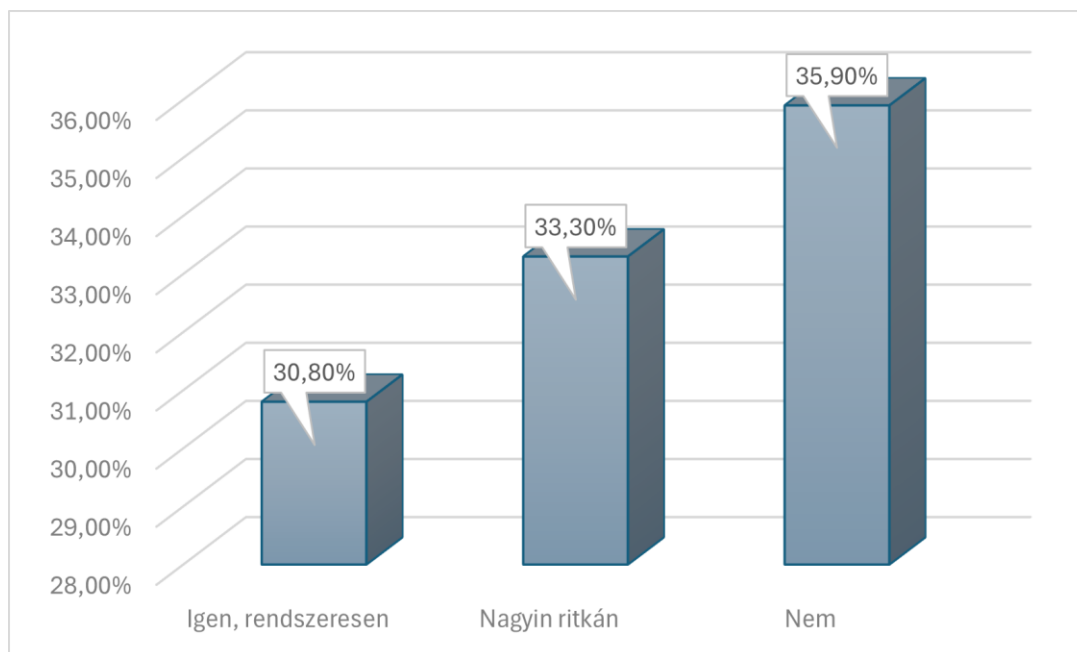

5. ábra Hospitálások

Az eredmények tekintetében, sajnos szomorúan kell megállapítanom, hogy nagyon ritkán hospitálnak a két tagozat pedagógusai egymásnál. Erre a kérdésemre is több választ adhattak a pedagógusok, melyek elemzése során kiderült, hogy azon alkalmak amikor a negyedikes tanítók hospitálnak felső tagozaton, azok úgymond viszonzásra is kerülnek. A 15,4% válaszadó, aki jelölte, hogy az alsósok hospitálnak felsőben, azt is jelölte, hogy a felsősök hospitálnak alsóban. Aminek viszont én személy szerint nagyon örültem, hogy a válaszokból kiderült, hogy a felsős pedagógusok hospitálása még további 23,1% azok aránya, akik kíváncsiak a tanítók munkájára, és vélhetően a leendő osztályukra is.

Amint munkám korábbi szakaszában is említettem már ezen alkalmakra azért is lenne nagy szükség, hogy a pedagógusok jobban belelássanak egymás munkájába, melynek következtében akár képesek lennének összehangoltabban is dolgozni.

4. Szerveznek-e közös programot az ötödik osztályosokkal?

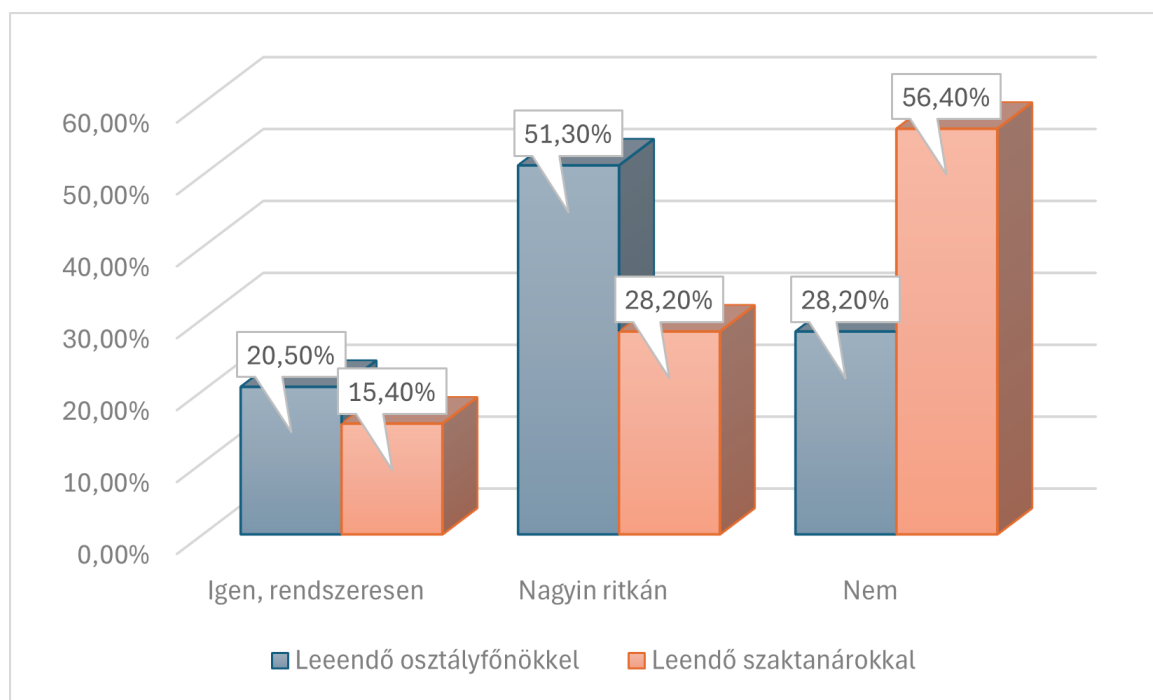

6. ábra Közös program ötödik évfolyammal

Ezen programok alkalmi megjelenése is sokat segíthet a gyermekeknek a váltás során, hiszen az ötödikesektől már hallhatnak a felsős tanárokról, szokásokról, aminek következtében kicsit közelebb is érzik magukhoz ezáltal a felső tagozatot. Az új információk, érdekességek várakozással is eltölthetik a gyermekeket a váltásra.

5. Szerveznek-e közös programot a leendő osztályfőnökkel? /
6. Szerveznek-e közös programot a leendő szaktanárokkal?

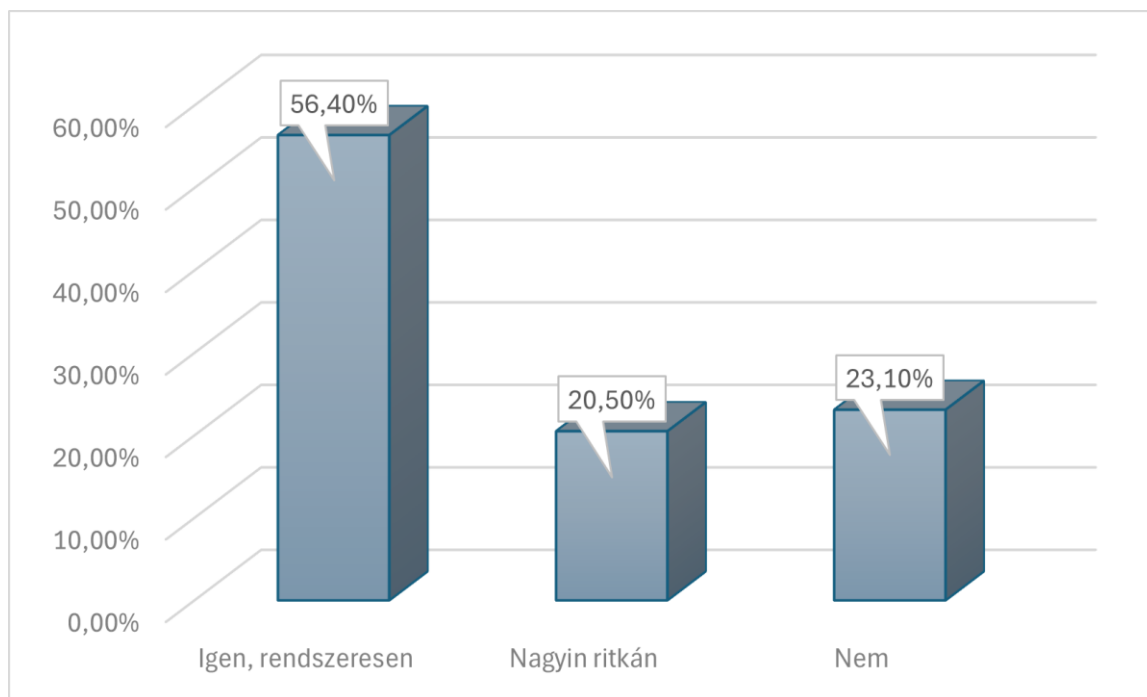
A két kérdésre érkezett válaszok egy táblázatba kerülnek megjelenítésre.

7. ábra Közös programok pedagógusokkal

A közös programok megszervezése azért lenne hasznos, mert lehetőséget kapnának a gyermekek a leendő pedagógusaik megismerésére kötetlenebb körülmények között. A beérkezett eredményekből láthatjuk, hogy szaktanárokkal szervezett ilyen alkalmakra kisebb számban kerül sor, mint az osztályfőnökökkel. Ha még ritkán is kerülnek közös programok leszervezésre, akkor is legalább egy kis ismerkedési lehetőség nyílik a gyermekeknek.

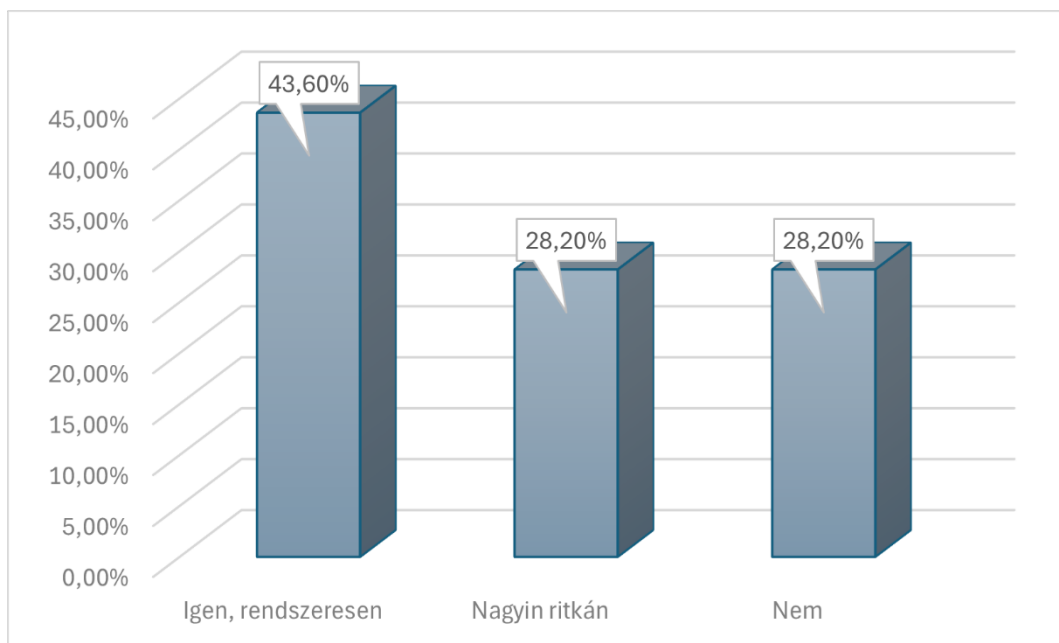
7. Vannak-e közösen végzett projektek az alsó és felső évfolyamosok számára?

8. ábra Közös projektek felsősökkel

A válaszadók több, mint fele jelezte, hogy rendszeresen sort kerítenek közös projektekre, amik nem csak azért hasznosak, mert a gyermekek így ismerkedhetnek a felső tagozatsokkal, hanem a projektek során tudásuk is gyarapodhat, illetve fejlődhetnek szociális készségeik is, melyek fejelett megléte a mindennapi életben is nagyon fontos.

8. Vannak-e közösen szervezett projektek a felsős pedagógusokkal?

9. ábra Projektek felsős pedagógusokkal

A felsős pedagógusokkal szervezett közös projekteknek hasonló jó hatása lehet, mint a közös programoknak. Ezen alkalmak során a közös munkában is kipróbálhatják magukat a résztvevők, és ahogy az előző kérdés esetén is kifejtettem több irányból is jótékony fejlesztő hatások érhetőek el.

9. Szerveznek-e nyílt órákat az alsósok számára, hogy betekinthesse a felsős órákba?

A válaszadók 84,6%-a jelölte azt, hogy nem szerveznek nyílt órákat az alsó tagozatos diákok számára, és csak 16,4% esetében fordul elő, hogy rendszeresen, vagy ritkán tartanak ilyen lehetőséget a gyermekeknek.

Véleményem szerint ezt nagyon hasznos lenne bevezetni az iskolákban, hiszen így betekintést nyerhetnének a gyermekek a felsőbb évesek életébe.

10. Tartanak-e egyéni fejlesztéseket?

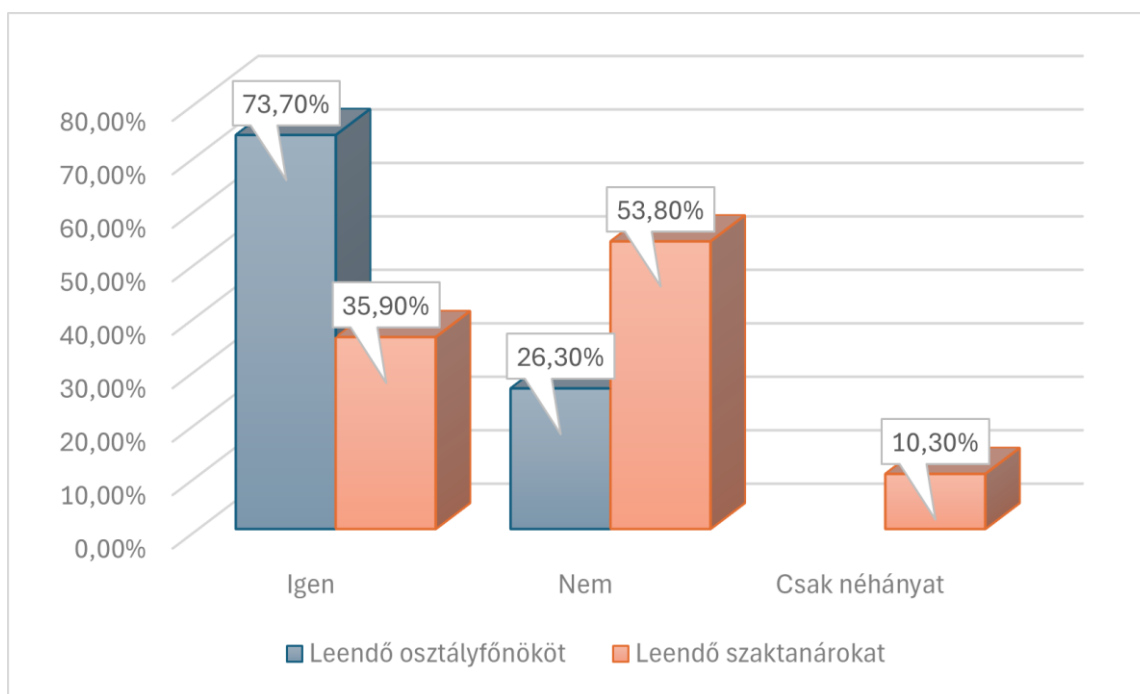
A válaszadók 94,9%-a kelezte, hogy csak a kötelezően előírt fejlesztéseket tartják, és 5,1% jelezte, hogy mindenkit részesítenek fejlesztésben. Szerencsére nemleges válasz egy kitöltőtől sem érkezett.

A diagnosztizáló mérések eredményeit alapul véve, azt gondolom, hogy korrepetálás keretében nem csak azoknak kellene fejlesztéseket tartani, akiknek azt a Pedagógiai Szakszolgálat előírja.

11. Szülői értekezleten bemutatják-e a leendő osztályfőnököt? /

12. Szülői értekezleten bemutatják-e a leendő tanárokat?

Ezen két kérdésem válaszait is egy diagramon szemléltetem, a két kérdésre adható válaszok között annyi eltérés volt, hogy a szaktanárok esetében megjelent a „csak néhányat”, mint választható opció.

10. ábra Pedagógusok bemutatás szülői értekezleten

A beérkezett eredmények alapján megállapítható, hogyha még a szaktanárokat nem is ismerik meg a szülők előre, legalább a leendő osztályfőnökkel találkozhatnak.

13. Szerveznek-e a szülőknek „felkészítést” a várható nehézségekről?

A válaszadók 61,5% jelezte, hogy nem szerveznek a szülők számára „felkészítést” a várható nehézségekre, és mindösszesen csak 38,5% esetében van ilyen alkalom. A tagozatváltásra nem csak a diákokat kellene felkészíteni, hanem a szülőket is, hiszen akkor fogják tudni a legjobban támogatni gyermekeiket.

14. Hallott-e a Meseterápia módszeréről az átmenet megsegítése érdekében? /

15. Ha ismeri, alkalmazza-e?

Ezen két kérdésem is szoros összefüggésben van egymással. A kitöltő tanítók 61,5% hallott már a Meseterápia módszeréről az átmenetek megsegítése érdekében, de sajnos senki sem alkalmazza közülük.

16. Kérem, ha alkalmaznak, vagy ismer olyan módszert, ami itt nem jelent meg, akkor azt ismertesse velem.

Utolsó kérdésem segítségével további lehetőségeket szerettem volna gyűjteni az átmenet megkönnyítése érdekében, így ez egy nyílt végű kérdésként szerepelt a kutatásomban. Sajnos csak 8-an válaszoltak rá, de számomra akadtak nagyon hasznos és hosszabb távon megfontolandók is. Így ezek közül néhányat változtatás nélkül helyezem el dolgozatom ezen részében.

„A tagozatváltás előkészítése az alsó évfolyamokon azért kidogozottak, mert a tanítók nagyobb hangsúlyt fektetnek rá. Az alsóból felsőbb évfolyamra kerülés speciálisan eset, hiszen a gyerekek hirtelen nagyobb szabadságot kapnak hirtelen. A tanító nénik állandó figyelmébe ekkora kevesebb fókusz éri őket. Negyedik osztályban a szünetekben már egyre többet hagyjuk őket magukra a gyerekeket, ezzel is fokozatosan hozzászoktatva őket. Viszont az a maximális figyelemmel kísérés, rögtöni konfliktuskezelés az osztályfőnökök részéről ugyanúgy megmarad. Felsőbb évfolyamban előfordul, hogy csak drasztikusabb nézeteltérések jutnak el az osztályfőnökhöz, így nehezebb neki a hirtelen " tűzoltás", több időbe telik a kiáltás kinyomozása. Pont ezért első osztálytól kezdve igyekszünk a gyerekeket partneri viszonyra, becsületességre, illetve a konfliktusokba közbelépőre, illetve jelzője nevelni, hiszen felsőtagozatra felértékelődik ezeknek az attitűdöknek a fontossága. Nálunk a gyerekek tisztában

vannak az iskola házirendjében foglaltak szerint, hogy ekkor milyen plusz lehetőségekkel élhetnek. Telefon, büfé, automata használat....és ezeket milyen feltételekkel vehetik igénybe. A Krétába a felszerelés, házi feladat hiányokat írjuk, ami felsőben szintén ugyanígy fog működni, valamint fokozatosan bevezetjük a pár perces késések rögzítési is. Felsőbb évfolyamon a házi feladatról a hiányzók szintén a Krétából vagy társaitól értesülnek. Alsóban a tanítók a hiányzók szüleinek e-mailben küldik el Ezért is fontos, hogy egy összetartó kis közösséget tudjunk felsőben átadni, akik vezetik a saját házi feladatukat a leckefüzetbe és bárki, bármikor kérés esetén társának tovább tudja adni az információt, ezzel is segítve a pótlást. Ezek eléréséhez elengedhetetlen a csoport, illetve a páros munkában minél többet való munkálkodás, a havi ültetési is a másik szorosabb megismerését eredményezik.”

„Iskola váró füzet. Augusztusban Fotókkal megszerkesztett tájékoztató füzet. Hol lesz a terem, milyen belülről, ki hol fog ülni, neveket a padokra, szekrényre, dobozokra téve. Kik fogják tanítani felsőben, Tanárokról fotót készítünk, ahogy tartják kezükben a tankönyveket. Pár kedves mondatot ír mindenki a fotóhoz.”

„KIP (Komplex Instrukciókat Program) , Békés Iskolák program, Zöld program.”

„testvérosztályok (így már megismeri a felsős főjét a diák)”

A kiemelt válaszok közül számomra az iskola váró füzet azért szimpatikus, mert ha másként nem is, így legalább kicsit megismerhetik előre a leendő pedagógusokat. A testvérosztály gondolata kifejezetten tetszik, hiszen egy ilyen lehetőség segítségével a nyolcadikos gyermekek által betekintést nyerhetnek a felső tagozat működésébe, és a leendő osztályfőnökkel is szorosabb kapcsolatot tudnak már előre kialakítani.

III.3. Interjúk

Az interjúkat több éve a pályán dolgozó pedagógusokkal készítettem el, egy óbudai általános iskolában. A két válaszadó egyike alsó tagozatos tanítói, jelenleg negyedikes osztályfőnök a másik felső tagozaton osztályfőnök magyar szakos tanárnő, illetve a már említett kolléganőnek az is párja alsó tagozaton. Fontosnak tartottam az interjú alanyok megkeresése során, hogy egyazon intézményben dolgozzanak hiszen így átfogóbb véleményt kaphatok.

Terveim között szerepel hosszabb távon az interjúk számának kibővítése más intézményekben dolgozó pedagógusok megkeresésével. A kérdéseimet a félig strukturált interjú során a korábbi kérdőíveim gondolatmenete alapján tettem fel. A munkám ezen szakaszában azokat igyekszem kiemelni, amelyek a kutatási kérdéseimmel szorosabb összefüggésbe hozhatók. A mellékletben elhelyezésre kerül az interjú teljes egészében. Az interjúban résztvevő pedagógusok korábbi kérdőíveket nem ismerték, nem töltötték ki és a beérkezett válaszokról nem rendelkeznek tudomással.

III.3.1. Interjúk a hipotézisek tükrében

Az általam felállított öt hipotézis közül, három alátámasztáshoz, vagy elvetéséhez az interjú kérdéseire érkezett válaszok is segítséget nyújtanak.

Az első hipotézisem azt feltételezem, hogy *a felsős pedagógusok részletes tájékoztatást kapnak a gyermekekről.*

- *Van kommunikáció az alsós, illetve a felsős pedagógusok között a tagozatváltás során?
Ha igen, akkor mik a főbb szempontok?*

„Évek óta bevett szokás, hogy a negyedik évfolyamot tanító osztályfőnök átadja a leendő ötödikes betanító pedagógusoknak az osztályt. Ezalatt azt értem, hogy minden gyereken tételesen, név szerint megyünk végig és az elmondjuk azt, hogy milyen, mire kell odafigyelni. Milyen problémák adódhatnak az adott gyerek tanítása során és az hogyan lehet megoldani hogyan lehet rá hatni, hogyan lehet őt motiválni.” (alsós tanító néni)

„Igen, az első pár hónapban mindenképp. Az alsós osztályt az osztályfőnöknek át kell adni a felsős tanároknak. A gyermekekről egyenként mindent el kell mondani. Tanév során, amikor felmerül valamilyen magatartásbeli vagy tanulási nehézség, akkor is van kommunikáció az alsós és felsős tanárok között. Nem elszeparált közösségekről van szó. „ (felsős tanár)

A következő hipotézisemmel azt feltételeztem, hogy *ritkán fordul elő, hogy a felsős pedagógusok hospitálnak a negyedikeseknél.*

A hipotézisemmel kapcsolatok kérdés ebben a formátumban nem került felvetésre az interjúk során, mivel a pedagógusokkal folytatott beszélgetésekből kiderült, hogy a gyermekek nem ismerik jól a felsős pedagógusokat, esetleg közös iskolai rendezvények során találkozhatnak velük inkább.

A hipotéziseimhez nem kapcsolható, de a munkám során még érdekes, és hasznos eredményeket kaptam viszont a következő kérdésemre, melyet mindenképpen szeretnék megjeleníteni.

- *Van olyan iskola, ahol azt csinálják, hogy sok szaktanár letanít alsóba például tesit éneket technikát, hogy hogy kicsit szokják már erről neked mi a véleményed?*

„Az, hogy ez egy nagyon jó dolog, abszolút az a véleményem, hogy ez tényleg jó pontosan azért, mert akkor azokat a tanárokat már még jobban ismerik, ezen kívül egy felső tagozatos tanár letanít az alsóba akkor hozza nyilván a felső tagozatos feelinget tehát a gyerek azt megszokja. Más kérdés kultúrával dolgozik egy felsős tanító vagy tanár másképp motivál másképp vezeti az órát és akkor a gyerekek az nyilvánossá válik. A felső meg az alsó tagozat közötti átmenet egy kicsit zökkenőmentesebben történik, hogyha ilyen tanárokkal már találkozok tehát én ezt egy nagyon jó dolognak tartom.” (alsós tanító néni)

A hipotézisek közül az utolsó, amit az interjúk segítségével is alátámasztást nyerhet, vagy megcáfolásra kerül a *közös programok szervezése a leendő pedagógusokkal nem, vagy ritkán fordul elő.*

- *A gyerekek mennyire ismerik azokat, akik őket fogják tanítani?*

„Ez egy viszonylag kis közösség, tehát itt a gyerekek ismerik a felső tagozatos tanárokat. Az összes olyan programon, ami akár legyen egy családi nap, vagy bármilyen tanítás órán kívüli program találkoznak a felsős tanárokkal.” (alsós tanító)

Az iskola életét ismerve gyakran kerülnek megrendezésre olyan programok, amiken az alsós és felsős évfolyamok közösen vesznek részt, így ezen alkalmak során van lehetősége a gyermekeknek ismerkedni a felsős pedagógusokkal. Ezen felül több olyan osztály is van az iskolában, ahol a testnevelés órákat felsős pedagógus tanítja az alsósok számára, már 3.-4. osztályban. A digitális kultúra szintén egy ilyen tantárgy, mely egyazon pedagógus oktat a gyermekeknek alsóban és felsőben is.

Az általam kiválasztott iskolában a pedagógusok igyekeznek összehangoltan dolgozni annak érdekében, hogy megkönnyítsék a gyermekek számára a váltást, de azt gondolom további interjúk elkészítése hosszú távon elengedhetetlen a kutatás folytatásának érdekében.

III.4. A hipotézisek tükrében

Munkám elején a kutatási kérdéseim mentén öt hipotézist állítottam fel, melyeket a beérkezett válaszok alapján szeretnék összegezni, először táblázatos rendszerben, majd azokat egyenként kielemezve.

Feltételezéseim:	
Kevés „jó gyakorlat” lelhető fel a szakirodalmakban.	✓
A felsős pedagógusok részletes tájékoztatást kapnak a gyermekekről.	✓
A felsős pedagógusok ritkábban hospitálnak az alsós kollégáknál, mint fordítva.	✗
Több közös program megszervezésére kerül sor, mint közös projektekre.	✗
A gyermekeknek alig van lehetőségük betekintést nyerni a felsősök óráiba.	✓

Kevés jó gyakorlat lelhető fel a szakirodalmakban:

A fellelhető szakirodalmak száma is kevésnek mondható, főleg, ha összevetjük egy másik fontos átmenetről (óvoda-iskola) készült szakirodalom mennyiségével. Amíg az óvoda-iskola átmenettel kapcsolatban 313 szakirodalmat találtam az OPKM oldalán, addig az alsó-felső átmenettel kapcsolatban csak 30-at. Ezek közül kettő olyan volt, mely 2000 után íródott, és gyakorlati megoldásokat, lehetőségeket is tartalmazott. Azért is tartottam fontosnak, hogy friss szakirodalmak segítségével keressék, mivel a korábbiak már legalább két generációval ezelőtt íródtak, és előfordulhatnak akkora változások, melyek befolyásolhatják a módszerek hatékonyságát. A generációk hatásának vizsgálata a gyakorlatokra véleményem szerint további kutatásokat igényel.

A felsős pedagógusok részletes tájékoztatást kapnak a gyermekekről:

Ez a felvetésem majdnem 100%-ban megerősítést nyert, hiszen a válaszadók 92,3%-a jelölte, hogy részletes felvilágosítást kapnak a felsős pedagógusok. Az interjú során el is hangzott, hogy például abban az iskolában, ahol az interjú alanyok dolgoznak, ez már több éves múltra visszatekintő szokás. A gyermeke „átadása-átvétele” egy nagyon fontos része az átmenetnek, hiszen ennek segítségével ismerhetik meg előre kicsit a felsős pedagógusok a hozzájuk érkező gyermekeket.

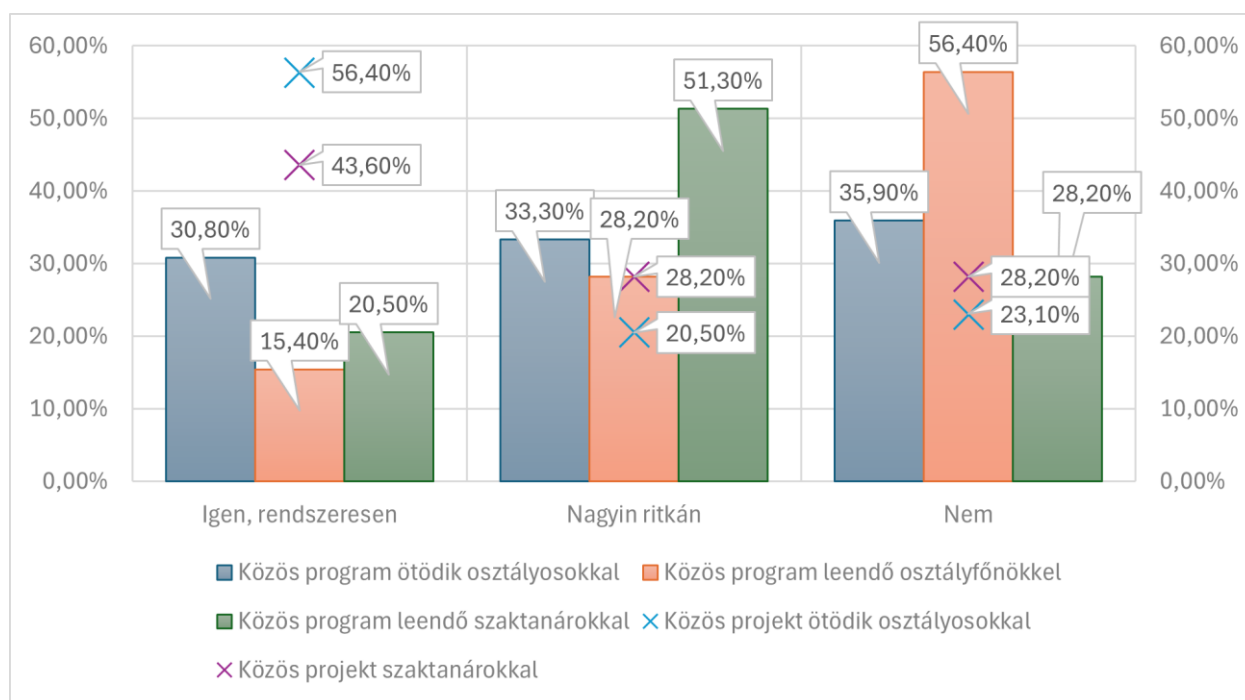
A felsős pedagógusok ritkábban hospitálnak az alsós kollégáknál, mint fordítva.

Számomra ezen hipotézisem vizsgálata során érkezett válaszok okozták a legnagyobb meglepetést, mely által hipotézisem is megcáfolásra került. Igaz az is kiderült, hogy csak nagyon kevés esetben hospitálnak a pedagógusok az eltérő tagozatokon, de a felsős pedagógusok sokkal nagyobb számban látogatnak alsó tagozatos órákat, mint fordítva. A

válaszokból kiderült, hogy a kitöltők 37,5%-nál hospitálnak felső tagozatos pedagógusok az alsó tagozaton, és ennek a számnak 15%-a az akik felső tagozaton is hospitálnak. Olyan válaszadó nem volt, aki csak azt jelölte, hogy alsósok hospitálnak a felsőben.

Több közös program megszervezésére kerül sor, mint közös projektekre.

A válaszokból kiderül, hogy több alkalommal kerül sor az intézményekben közös projektek megszervezésére, mint programra. Ennek szemléltetésére hoztam létre a következő összevont diagramot.

11. ábra Programok, projektek összevont adatok

A táblázatból egyértelműen látható, hogy közös projektek megszervezésére gyakrabban kerül sor, mind az ötödikes diákok, mind pedig a felsős pedagógusok közreműködésével, mint közös programokra, így ezen feltételezésem megcáfolódott munkám során.

A gyermekeknek alig van lehetőségük betekintést nyerni a felsősök óráiba.

Utolsó hipotézisem sajnos majdnem 100%-os alátámasztást nyert, hiszen a válaszadók 86,4%-a jelölte, hogy nem szerveznek az alsósok számára nyílt órákat a felső tagozaton.

IV. Lehetőségek a mindennapokban

Dolgozatom ezen szakaszában a kutatásom során megismert módszerek segítségével szeretnék egy olyan tervezetet összeállítani, melyet beépítve az osztályom életében az eredményesség mérhetővé is válik.

Természetesen az igazolás hosszabb időt igénybe vevő folyamat, így jelen munkám során a hatékonyság igazolására nem kerül sor, de a felkészítés, felkészülés is hosszabb folyamat, hiszen nem 1-2 nap alatt készül fel a gyermek arra, hogy képes legyen helytállni a felső tagozaton.

A felső tagozatra való felkészítés kicsit hasonló, mint az iskolára való készítés, hiszen az óvodában az óvodapedagógusok három-négy éven keresztül folyamatosan az iskolai életre készítik fel a gyermekeket. Ehhez hasonló a tanítók feladata is, hiszen ők a négy alsó tagozatos év alatt készítik fel a gyermekeket a felső tagozatra.

Iskolába kerülve minden gyermek még kicsit óvodás, és csak idővel válik igazán iskolássá. Amikor ez bekövetkezik onnantól lehet igazából megkezdeni lépésenként a felkészítést a felső tagozatra. Amikor a gyermekek felkészültségéről beszélünk, nem csak a tantárgyi tudást kell megemlítenünk, hiszen annál sokkal többről van szó.

Felső tagozatos gyermeknek már nagyfokú önállóságra van szüksége, emellett képesnek kell lennie kooperatív feladatokban a társaival együtt dolgozni, és fontos, hogy már kialakuljon a tanulás iránti igénye. Erre a korra már el kell jutnia arra a szintre, hogy ne a szülőknek, ne a tanító néninek tanuljon, hanem önmagának.

A felkészítés negyedik osztályig első sorban abból kellene álljon, a tantárgyi tudás átadásán túl, hogy a gyermekek képesek legyenek az önálló feladatvégzésre. Ennek érdekében a tanítási órákon folyamatosan meg kell jelenjenek olyan feladatok, melyeket önállóan végeznek a gyermekek. A páros, illetve csoportmunka az együttműködési képesség, az empátia fejlesztése érdekében szintén alkalmazható már az első osztálytól folyamatosan. A digitális világ, és a rövid videók elterjedésének következtében a jelen generációknál nagyobb hangsúlyt kell fektetni a szövegértés fejlesztésére, de szerencsére erre minden tanórán lehetőség nyílik.

Az átmenet megkönnyítése érdekében már a harmadik évfolyam második felében, legkésőbb a negyedik évfolyam elejétől hatásosnak tartom bevezetni, hogy a minden nap megadott felszereléseket hozzanak az iskolába, illetve vigyenek onnan haza. Ezzel is felkészítve őket apránként, hogy a felső tagozaton már nem tudják az iskolában tartani a

felszerelésüket. Szülői értekezlet alatt, ezt a gyermekek szüleinek is fontos elmondani, illetve az új rendszer menetét is ismertetni kell, melyek a következők:

- Közösén bepakol a szülő és a gyermek.
- A gyermek önállóan pakol be szülő csak ellenőriz.
- A gyermek magának pakol be, a szülő már csak időnként ellenőriz.

Szerencsére sok iskolában megtörténik a váltás idején az osztály „átadás-átvételé”. Ezen alkalmak idején a tanítók részletesen bemutatják az osztályba járó gyermekeket a leendő osztályfőnökök számára. Ez egy nagyon hasznos része az átmeneti időszaknak, de ezen felül mindenképpen fontosnak tartom, hogy a felsős pedagógusok bizonyos időközönként hospitáljanak a negyedikes osztályoknál, és az alsós tanítók pedig hospitáljanak az ötödik évfolyamon. Az óralátogatások alatt a felsős pedagógusoknak lehetősége nyílik jobban megismerni az osztályt, ezen felül a tanító módszereit, melyeket, ha beépít a munkájába, akkor a gyermekeknek is megkönnyíti a váltást, hiszen nem lesz annyi minden ismeretlen számukra. Az alsós pedagógusok az ötödikes órákat meglátogatva betekintést nyerhet a felső tagozatos követelményekbe, a pedagógusok oktatási módszereibe, melyek alapján ő is tudja igazítani az elvárásait annak érdekében, hogy a gyermekeknek könnyebbé tegye az átmenetet.

Az alsós gyermekeknek, ha lehetőséget adunk, hogy ötödikes órákat meglátogasson, akkor már a következő tanévben számára sem lesz minden teljesen idegen. Ezen órák idején egy kicsit beleláthatnának miként zajlik egy tanítási óra a felső tagozaton. Itt viszont nagyon fontos kiemelni, hogy az óralátogatások alkalmával sosem szabad úgynevezett „kirakat” órákat tartani, hiszen az nem a valós képet fogják mutatni a látogatók számára. Ezen események alatt viszont elengedhetetlen, hogy a látogatók ténylegesen a mindennapi életbe kapjanak betekintést, legyen szó pedagógusokról vagy diákokról.

Az iskolai közös rendezvények szintén alkalmasak arra, hogy a gyermekeknek lehetősége nyíljon ismerkedni a felső tagozatos pedagógusokkal. Ezen programok során akár játékos formában is lehetőség nyílik egymás megismerésére, ami azért is hasznos, mert a gyermekek felkerülve a felső tagozatra nem érzik annyira idegennek a környezetet.

Az óralátogatásokon túl érdemes a felső tagozatos termeket is megmutatni a diákok számára, hiszen sok esetben külön emeleten helyezkednek el egymástól az alsó és felső tagozatos osztályok, így a gyermekek azt sem tudják melyik termet merre találják, ami szintén egy plusz feszültséget generálhat számukra. Ellenben, ha körbe vezetik őket ezeken a helységeken, már ez sem lesz számukra annyira idegen környezet.

A fenitek alapján, illetve a kutatásom eddigi eredményeit és a szakirodalmakat figyelembe véve a következők szerint alakítanám a negyedikes gyermekek átmenetét megsegítő programom.

Hónap	Feladatok			
Szeptember	Év eleji diagnosztizáló mérés	Szükséges egyéni fejlesztések megtervezése	Szülői értekezlet – mit tegyen a szülő /otthoni önállóságra nevelés/	Folyamatos egyéni, illetve csoportos fejlesztések, felzárkóztatások
Október	Közös iskolai rendezvény a szüreti témakörben			
November	Alsós osztályfőnök hospitálása	Felsőszaktanárok hospitálása	Látottak megbeszélése, team munka	
December	Közös adventi projekt a 4. és 5. évfolyamosok számára			
Január	Félévi mérések	Egyéni fejlesztések eredményeinek értékelése, további fejlesztések tervezése		
Február	Nyílt hét a negyedikesek számára az ötödik évfolyamnál			
Március	Közös tavaszi projekt a 4. és 5. évfolyamosok számára			
Április	Alsós osztályfőnök hospitálása	Felsőszaktanárok hospitálása	Látottak megbeszélése, team munka	
Május	Leendő felsős pedagógusok irányításával sportnap az alsó tagozatosok részére	Szülői értekezlet, a leendő felsős pedagógusok bemutatása	Évfolyamvizsga /matematika, magyar nyelv és irodalom/	
Június	Egy nap osztálykirándulás a leendő osztályfőnökkel			

A váltás megkönnyítése érdekében a hospitálások, egymás munkájának megismerését követően a helyi tantervet is fontos összehangolni, és fokozatosan átvezetni a gyermekeket a felső évfolyam követelményeire. Ezen felül nagyon fontos, hogy az ötödik osztály eleinte még türelmi időszak, amit meg kell adjanak a pedagógusok is a gyermekek számára, hiszen akkor sokkal könnyebb megszokniuk az új dolgokat.

A táblázatban megjelenő egyéni fejlesztések, nem a gyermekeknek előírt Pedagógiai Szakszolgálat által előírt fejlesztések, hiszen azok kötelezőek a gyermekek számára, hanem olyan egyéni és csoportos megsegítések, melyeken azok a gyermekek esznek részt, akik valamilyen szempontból el vannak maradva az elvártaktól. Ennek megtervezéséhez, és megvalósításához nagyon fontos a team munka, mely a tanítók, illetve gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok között zajlik.

A fenti táblázatomból még az évfolyam vizsgát úgy gondolom mindenképpen igényel némi részletesebb kifejtést. A vizsga alapvetően nagy mértékben hasonlít az év végi dolgozathoz, annyival kibővítve, hogy megjelenik egy szóbeli vizsgarész is. Természetesen a vizsgát megelőző időszakban a gyermekek erre alapos felkészítésben kell, hogy részesüljenek tanórai keretek között, gyakorlás, példafeladatok megoldása során. Azért is tartom fontosnak egy ilyen bevezetését, mert ezáltal szokták a gyermekek a vizsga helyzeteket, a későbbi tanulmányok során már nem lesz számukra annyira idegen. Ezen felül úgy vélem, hogy ha egy gyermek nem képes ezt teljesíteni legalább egy minimum szinten, akkor érdemes elgondolkodni azon, megérett-e a felső tagozatra, rendelkezik-e megfelelő alapokkal a tanulmányai felső tagozaton való folytatásához. Ennek azért is van fontos szerepe, mert ha nincsenek meg a megfelelő alapok, akkor nem tud a gyermek mire építkezni a későbbiekben. A lemaradó gyermekek számának csökkentése azért is nagyon fontos, hogy csökkenthessük a lemorzsolódás mértékét. Amennyiben időben észrevételre kerülnek a hiányosságok, úgy megfelelő segítség mellett ezekből sok pótolható.

A vizsga első része írásbeli feladatokból tevődne össze, egy matematikai, egy nyelvtani, egy szövegértési, és egy fogalmazás része lenne. Ezen feladatlapokból a melléklet tartalmaz mintákat. A szóbeli vizsga alkalmával a gyermeknek a hangos, illetve értő olvasási készsége kerülne leginkább „vizsgálat alá”. Az általa olvasott addig ismeretlen szövegrészből kapna kérdéseket, melyek az értő olvasási képességét mérnék, ezen felül a nyelvtani ismereteiről is képet lehet kapni, gyakorlati feladatok által. (Pl.: „Mondj a szövegből egy olyan szót, ami valakinek, vagy valaminek a neve /főnevet/, keress a szövegben egy cselekvést, történetst kifejező szót /igét/.....)

Az évfolyam vizsga elkészítése, illetve tervezése idején fontos, hogy ha egy évfolyamon több osztály van, akkor mindenki ugyanazt írja összehangoltan.

A projektek és közös programok pontos megtervezése az iskolák egyéni feladatai, hiszen a saját pedagógiai programjukhoz kell őket igazítani, a táblázatban megjelenő témák, esetleges ötletek, melyek saját igény szerint változtathatók. Ezeknek alapvető lényege a közös programok.

A dolgozatom elején kifejtett kamaszkori pszichológiai jellemzők, illetve az interjúkban is megjelenő viselkedési problémák elkerülése érdekében fontos feladata a pedagógusnak az osztályközösség működésének nyomon követése, a problémamegoldó képesség fejlesztése a gyermekek számára. Ez nem csak alsó tagozaton feladata a pedagógusnak, hanem folytatni kell a felső tagozatos évek alatt. Számomra a szociális kompetenciák fejlesztésének lehetőségeihez sok segítséget adott a Bányai Sándor által kidolgozott *„Kalandok és Álmodók Műhelye”* által vezetett *Élménypedagógiai* képzés. Az általa kidolgozott programnak elmondása szerint nagyon sok alapot adtak a korábban cserkeszként szerzett tapasztalatai, mely tudását külföldön fejlesztette tovább. A szociális kompetenciák fejlesztésének részletes bemutatása, a Sándorral készített interjúm ismertetése terveim között szerepel. „Az élménypedagógiában segítünk („facilitálunk”), nem pedig tanítunk.” (Liddle, 2019)

Az élménypedagógiai foglalkozások, ahogy már fentebb említettem fejlesztik a szociális kompetenciákat is, melyek közül párat említenék:

- Bizalom
- Empátia
- Konfliktuskezelés
- Önállóság
- Együttműködés
- Rugalmasság
- Tolerancia, mások véleményének elfogadása

V. Zárógondolatok - Jövőkép

Témaválasztásom fontosságát jelen kutatásom is alátámasztja, hiszen azon hipotézisem miszerint kevés szakirodalom foglalkozik az átmenetet megsegítő jó gyakorlatokkal, munkám során alátámasztást nyert.

A jó gyakorlatok mentén sikerült a terveim alapján egy módszert kidolgoznom, melyet hosszabb távon lehetőségem van kipróbálni, illetve eredményességét mérni is. Ennek ellenére azt gondolom, hogy munkám további kutatásokat igényel, különböző szempontok szerint. Ilyen például a generációk vizsgálata is, hiszen a módszerek kidolgozása során fontos odafigyelni a gyermekeket körülvevő környezetre, illetve a társadalmi, és intraperszonális hatásokra.

A további feltételezéseim közül alátámasztást nyert, hogy a pedagógusok részletes tájékoztatást kapnak a gyermekekről, ami a hatékony együttműködés érdekében is nagyon fontos. Sajnos azon felvetésem miszerint a gyermekeknek alig van lehetősége betekintést nyerni a felsősök óráiba szintén alátámasztást nyert. Ezt azért tartom problémásnak, mert nyílt hetek alkalmával kicsit beleláthatnának a felsősök életébe az óráinak menetében ilyen alkalmak során.

Két hipotézisem megcáfолásra került munkám során, melyek közül az egyik, hogy a felsősök ritkábban hospitálnak az alsóbb évfolyamokon, mint fordítva. A hipotézisemhez tartozó kérdésemre érkezett válaszok tükrében az eredmény elég elszomorító volt, hiszen nagyon kis számban fordulnak elő hospitálások. A válaszadók 65,1% - a jelölte, hogy egyáltalán nem hospitálnak. Az eredmények alapján viszont a felsős pedagógusok gyakrabban hospitálnak az alsóbb évfolyamokon, mint a tanítók a felső tagozaton.

A másik megcáfolt feltételezésem, hogy több közös program kerül megszervezésre, mint közös projekt. Számomra nagyon érdekes, hogy a projektek megszervezésére gyakrabban kerül sor, mivel azok véleményem szerint nagyobb előkészületeket igényelnek, mint a programok.

További terveim között szerepel a saját módszerem bevezetése az osztályban, annak hatékonyságának mérése, ezen felül a szülők számára is kidolgozni egy olyan ajánlást, mellyel ők is hatékonyan tudják segíteni gyermekük átmenetét a felső tagozatra.

Felhasznált irodalom

- Bakó, K. (2023) *Mesepedagógia az általános iskolában: Tématervek és foglalkozások az alsó és felső tagozat közötti átmenet segítésére a "Népmesekincstár" mesepedagógiai módszer használatával* In: Csató, Anita; Herédi, Rebeka; Kispál, Dániel; Kusper, Judit; Takács, Judit (szerk.) IrKa Könyvek 2. Olvasatok és módszerek : Tanulmányok a magyartanítás módszertanairól 79-99, Líceum Kiadó, Eger
- B. Kádár, J. (1997) *Oldás és kötés: A korai serdülőkor folyamata és helyszínei* In: Bernáth L., Solymosi (szerk.) *Fejlődéslélektani olvasókönyv*, Bp., Tertia, 87-108.
- Falus, I. (szerk.) (2004): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*, Bp, Kereban Könyvkiadó
- Metka, K., Barbarics, Gy., Iszák, T., Kovács, A., Kulcsár, J., Láng, E., dr. Pappné Varga, Zs., Petró, J., Tóthné Kecskeméti, K., Vargáné Kiss, E.(szerk.) (2020) *Jó gyakorlatok az oktatás szakaszai közötti átmenetekhez*
[EFOP317 IF atmenetek jo gyak beliv nyomda.pdf \(oktatas.hu\)](#) (2024.05.16.)
- Liddle, M.D. (2019) *Tanítani a taníthatatlant Élménypedagógiai kézikönyv*, Pressley Ridge Magyarország Alapítvány, Budapest
- Nagy, J. (2000) *A Kritikus kognitív készségek és képességek kritériumorientált fejlesztése*, In: Új Pedagógiai Szemle 7-8. sz. 255-269
- Nagy, J. (2008) *Az alsó tagozatos oktatás megújítása*. In: Fazekas, K. – Köllő, J. – Varga, J. (szerk.), *Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért*, ECOSTART, Budapest. 53-70.
- N.Kollár, K., Szabó, É. (szerk.) (2004) *Pszichológia pedagógusoknak* Osiris, Budapest
- Szabó, A. (2022): *Az alsó tagozatból a felső tagozatba lépés hatása a gyermekekre*, 36. OTDK Dolgozat Kézirat,

Ábrajegyzék

1. ábra Összegzés a programokról.....	18
2. ábra Tájékoztatás.....	19
3. ábra Diagnosztizáló mérések I.	20
4. ábra Diagnosztizáló mérések II.	20
5. ábra Hospitálások.....	21
6. ábra Közös program ötödik évfolyammal	22
7. ábra Közös programok pedagógusokkal	23
8. ábra Közös projektek felsősökkel.....	24
9. ábra Projektek felsős pedagógusokkal	25
10. ábra Pedagógusok bemutatás szülői értekezleten.....	26
11. ábra Programok, projektek összevont adatok.....	32

Mellékletek

Melléklet: Kérdőíves kikérdezés

Tagozatváltás megsegítése

Kedves Tanítók!

A KRE-PK Neveléstudományi MA szakos hallgatója vagyok, és az egyik dolgozatom kapcsán kellene egy gyors és rövid kutatást végezni, ehhez szeretnék segítséget kérni.

Munkám során olyan módszereket igyekszem összegyűjteni, amik segíthetnek a gyermekeknek a togozatváltás során. Korábbi kutatásomban már sikerült alátámasztanom, hogy ez mennyi nehézségeket okoz a gyermekek számára, most pedig az a feladatom, hogy megoldásokat gyűjtsek ennek érdekében.

Rövid kutatásommal arra lennék kíváncsi, hogy az általam felsoroltak közül mennyit alkalmaznak Önök az iskolájukban.

A kitöltés természetesen anonim formában történik, és nem vesz igénybe többet, mint 5 perc.

Előre is nagyon köszönöm!

Szabó Anita

A felsős pedagógusok kapnak-e tájékoztatást az osztályról?

Igen, részletesen (tanulmányi eredmények, egyéni bánásmód szükségessége)

Csak a tanulmányi eredményekről

Nincs semmilyen tájékoztatás

Végeznek-e diagnosztizáló méréseket?

Negyedik év elején

Negyedikben félévkor

Negyedik végén

Vizsga van negyedik osztály végén

Ötödik osztály elején

Egyáltalán nem végzünk

Hospitálások

A negyedikes tanítók hospitálnak a felsőbb évfolyamokon

Felső tanítók lehospitálnak a negyedikes osztályhoz

Nem hospitálunk

Szerveznek-e közös programokat az ötödik osztályosokkal?

Igen, rendszeresen

Nagyon ritkán

Nem

Szerveznek-e közös programokat a leendő osztályfőnökkel?

Igen, rendszeresen
Nagyon ritkán
Nem

Szerveznek-e közös programokat a leendő szaktanárokkal?

Igen, rendszeresen
Nagyon ritkán
Nem

Vannak-e közösen végzett projektek az alsó és felső évfolyamosok számára?

Igen, rendszeresen
Nagyon ritkán
Nincsenek

Vannak-e közösen szervezett projektek a felsős pedagógusokkal?

Igen, rendszeresen
Nagyon ritkán
Nincsenek

Szerveznek-e nyílt órákat az alsósok számára, hogy betekinthesse a felsős órákba?

Igen, rendszeresen
Nagyon ritkán
Nem

Tartanak-e egyéni fejlesztéseket?

Mindenkinek
Csak azoknak, akiknek elő van írva?
Senkinek

Szülői értekezleten bemutatják a leendő osztályfőnököt?

Igen
Nem

Szülői értekezleten bemutatják a leendő tanárokat?

Igen, mindenkit
Csak néhányat
Nem

Szerveznek-e a szülőknek "felkészítést" a várható nehézségekről?

Igen
Nem

Hallott-e a Meseterápia módszeréről az átmenet megsegítése érdekében?

Igen
Nem

Ha ismeri alkalmazza-e?

Igen
Nem

Kérem, ha alkalmaznak, vagy ismer olyan módszert, ami itt nem jelent meg, akkor ismertesse velem!

II. Melléklet: Interjúk

Alsós pedagógussal folytatott interjú

Mi a véleményed a tagozatváltásról?

Jó néhány osztályt vittem végig az elmúlt évek során első osztálytól, a negyedik évfolyamig. Azt tapasztaltam, hogy nagyjából a harmadik év közepén már el kell kezdeni a gyerekeknek a felkészítését a felső tagozatra. Alsós tanítóként a gyerekeket kicsikét burokban neveljük tyúkanyó módszerrel visszük végig a tanítási órákat, ami ezeken az évfolyamokon nagyon jó. A felső tagozatba lépés során viszont egy örületes nagy váltás tapasztalható. Ezért én már a harmadik év közepén elkezdem a tudatos felkészítést.

Mit értesz ezalatt? Miként szoktad felkészíteni a gyermekeket a váltásra?

Egyre inkább önállósítom őket, próbálom elengedni a kezüket. Ha egy probléma adódik számukra a tananyag feldolgozása során, akkor első körben próbálják meg azt önállóan megoldani és ha nagyon megy, akkor kérdezzenek. Próbálják meg logikus gondolkodással áthidalni az adódó problémákat. Negyedikben aztán még tudatosabban igyekszem az önállóságra felkészíteni őket. A dolgozat során már nem adom meg a mankókat, hanem az adott, rögzített utasításokat ők egyedül értelmezik és ez alapján írják meg egy felmérőt. Ezen kívül tanórákon már nem csak az írásbeli számonkérés, hanem a szóbeli számonkérés is előtérbe kerül. Pontosan azért, hogy a felső tagozatban fellépés az ne okozzon számukra akkora traumát.

Van kommunikáció az alsós, illetve a felsős pedagógusok között a tagozatváltás során? Ha igen, akkor mik a főbb szempontok?

A pedagógusok közötti kommunikáció ebben az intézményben én azt gondolom, hogy jól működik. Évek óta bevett szokás, hogy a negyedik évfolyamot tanító osztályfőnök átadja a leendő ötödikes betanító pedagógusoknak az osztályt. Ezalatt azt értem, hogy minden gyereken tételesen, név szerint megyünk végig és az elmondjuk azt, hogy milyen, mire kell odafigyelni. Milyen problémák adódhatnak az adott gyerek tanítása során és az hogyan lehet megoldani hogyan lehet rá hatni, hogyan lehet őt motiválni. Az osztályok ilyen módú átadása, már abszolút bevett szokás.

A gyerekek mennyire ismerik azokat, akik őket fogják tanítani?

Ez egy viszonylag kis közösség, tehát itt a gyerekek ismerik a felső tagozatos tanárokat. Az összes olyan programon, ami akár legyen egy családi nap, vagy bármilyen tanítás órán kívüli program találkoznak a felsős tanárokkal. Itt nem egy elzárt közösség az alsó és felső tagozat, hanem fuzionálnak egymással pedagógusok és a gyerekek is ezt tapasztalják. Én azt gondolom, hogy a legtöbb pedagógust ismerik, ha mást nem, a személyt és a nevet tudják kapcsolni. Nyilván a tanárok személyiségét azt nem ismerik, vagy csak egy-egy esetben. Azt már felső tagozatban fogják megszokni, de a nevet, személyt az arcot azt tudják társítani.

Van olyan iskola, ahol azt csinálják, hogy sok szaktanár letanít alsóba például tesit éneket technikát, hogy hogy kicsit szokják már erről neked mi a véleményed?

Az, hogy ez egy nagyon jó dolog, abszolút az a véleményem, hogy ez tényleg jó pontosan azért, mert akkor azokat a tanárokat már még jobban ismerik, ezen kívül egy felső tagozatos tanár letanít az alsóba akkor hozza nyilván a felső tagozatos feelinget tehát a gyerek azt megszokja. Más kérdés kultúrával dolgozik egy felsős tanító vagy tanár másképp motivál másképp vezeti az órát és akkor a gyereknek az nyilvánossá válik. A felső meg az alsó tagozat közötti átmenet egy kicsit zökkenőmentesebben történik, hogyha ilyen tanárokkal már találkozik tehát én ezt egy nagyon jó dolognak tartom.

Melyik tantárgy az, vagy tantárgyon belül mi az, amit a legnehezebbnek ítélsz meg, vagy felsőbe mi az, ami a visszajelzésként jön, hogy a legnehezebb a gyerekek számára?

Szerintem a fő tárgyak matematika, magyar és ott sem azért, mert nincs meg a gyerekeknek az ismeretanyaga. Én azt gondolom, hogy megvan, a probléma az, hogy amint említettem, más egy felsős tanárnak a kérdés kultúrája. Ugyanazt az anyagot, ha én teszem föl, akkor előjönnek a gyerekeknek a megtanult ismeretek és kiderült, hogy tudja ezt az anyagot. Ugyanarra a tananyagra egy felsős tanár kérdez rá, akkor a gyerek nem tudja, hogy miről van szó. Egyszerűen azért, mert egy kicsikét másképp kérdez, másképp fogalmaz, másképp vezeti rá arra dologra a gyerekeket, mint ahogy azt az alsós megszokta. Tehát pont ez az átmenetnél ez egy nagyon-nagy nehézség. Amíg nem szokja meg a gyerek azt, hogy hogyan kérdez az az adott szaktanár, legyen az matematika, vagy magyar tanár addig nagyon nagy nehézséget fog jelenteni. Emiatt jönnek vissza a felső tanároktól azok az észrevételek, hogy a gyerek nem tudja

az adott anyagot miközben mi tudjuk, hogy megtanítottuk. Tudjuk, hogy a gyerek azt tudja, csak nem tudja /nem rögtön tudja belőle kihozni és rögtön.

Hogy lehet segíteni a gyerekeknek esetleg, hogy ez ne okozzon problémát?

Ezt egy alsós tanító nagyon nehezen tudja megoldani, hacsak nem próbálja tudatosan. Például, hogy ugyanazt a tananyagot több fajta módon kérdezi ki, többfajta módon próbálja előhívni a gyerekből, hogy többféle módon is tudja a gyerek, hogy hogy miről van szó. Ezt egy adott személy nehezen tudja kivitelezni, mivel mindenki más és más. Azt gondolom, hogy ezt a nehézséget a gyerekeknek meg kell, hogy tapasztalják, illetve a felsős tanárnak kell tudnia. Erre jók ezek az átadás átvételi értekezletek, hogy a felső tanár tudja mi, azaz anyagrész, ami esetleg nem olyan mélyen lett érintette, vagy ahol nehézségeket tapasztalt az alsós tanító. Úgy ad át egy alsós a felsősöknek, hogy ő ezt átadta, tudja biztosak az ismereteik, nem csak hogy megtanította, hanem készség szinten műveli a gyerek ott a felsős tanárnak kell esetleg egy kicsit másképpen kérdeznie. Nagyon hasznos lehet hogyha felsős tanár lejön hospitálni negyedik osztályba, talán azért a legjobb járható út mert belelát az alsós tanító munkájába.

A gyerekek személyisége is sokat változik ebben a korban ahogy kamaszodnak. Ez mennyire befolyásolja osztályt közösségnek a szerkezetét? Milyen hatással van rá a váltás?

A váltás, mint probléma abban jelentkezik, hogy ritka az, hogy egy osztály közösség nem hígul föl. Jönnek-mennek tanulók alsóból a felsőbe váltáskor és miután felső tagozaton egy osztályfőnök nagyon keveset találkozik a gyerekekkel, ha csak nem fő tárgyat tanít, akkor az a heti egy óra az nem elég arra, hogy egy osztály közösségbe beintegrálja az új gyerekeket. Ha pedig nem olyan az osztályközösség, hogy saját maga is befogadó közösség és ezt a problémát áthidalja, akkor szerintem ezzel lehetnek gondok. A másik fő gondolat, hogy a gyerek érzi azt, hogy jóval kisebb a kontroll felső tagozatban az osztályfőnökkel nagyon keveset találkozik. Egy felső tagozatos tanár bemegy, leadja az órát és kimegy. Ebből következik, hogy nincs az a rövid póráz, amit alsó tagozaton egy gyerek a tanító nénijétől megszokott. Ezt az esetek kilencvenkilenc százalékában ki is használja. Pont azért, mert ezeknek a szabályoknak a betartása általában nem belülről jövő igény a gyerekek részéről, hanem egy külsőleg csúnya szóval rájuk kényszerített dolog. Valójában arról van szó, hogy alsóban osztályközösség vagy egy gyerek társaság azért működik jól mert zömmel egy kézben vannak a gyerekek, ez már

felső tagozaton nincsen. Ezek a problémák akár gyerek szinten akár osztályközösség szinten ezért is jelentkeznek felsőben.

Visszátogatnak-e felsőből hozzád a gyerekek? Ha igen, milyen élményekről pozitív és negatív tapasztalatokról számolnak be?

Ezzel kapcsolatban nincsenek pozitív tapasztalataim minden gyerek megígéri negyedikben, hogy állandóan ott lesznek és ott fognak működni a szoknyával körül, de a valóságban ötödikben mondjuk még fél évig rendszeresen visszajönnek aztán utána egyre ritkábban és mire elérkezünk a hetedik, nyolcadik évfolyamra meg se ismerik az embert a folyosón. Ez sajnos ez egy életkori sajátosság náluk, hogy ahogy kikerülnek az ember szárnyai alól, onnantól már nem igazán az alsó tagozatos tanító néni lesz a fontos számukra.

Ez azért, mert nagyobb vagy azért. mert ennyire jól is érzik magukat a felső tagozaton?

Szerintem ennyire nagyon és egyszerűen a múlt az felejtőbe megy.

Bármilyen gondolatod, javaslatod a témához, amit érdemesnek tartanál megemlíteni?

A javaslatom az, hogy tényleg az kellene, hogy azok a felsős pedagógusok tudják, hogy kötődik egy adott osztályt megkapnak, mint szaktanár azoknak gyakran kéne járniuk negyedik évfolyamban hospitálni. Én azt mondom, hogy tényleg az adott szaktárgy megfelelően több órát kéne látogassanak, ha pedig olyan tanárról beszélünk mondjuk mi történt amilyen óra nincsen alsóba akkor is azért az a tanár egy magyarórára, vagy bármilyen órára, de bejöhetne egyrészt, megismeri az osztályközösséget, másrészt látja akkor jobban, hogy egy adott gyerekről mit kell tudnia, illetve a gyerek is megismerni. tehát én ezt a hospitálásban látnám, a legnagyobb erőt.

Mondtad, hogy ugye a felsőben az osztályfőnök már nincs annyit a gyerekekkel tehát nem tud egy osztályközösséget formálni. Alsó tagozaton milyen lehetőségeket alkalmazol arra, hogy az osztályközösséget kicsit formáld, alakítsd, azért jönnek mennek alsóban is gyerekek, hogy összetartó befogadó csapat legyen?

Én azt szoktam mondani, hogy egy alsós tanítónak nagyon könnyű dolga van mert gyerekeknek szoktam mondani, hogy hiába van mondjuk egy etika óra hetente órarend szerint, nagyjából

nyolctól - négyig az embert osztály közösséget formál. Helyzetekből szituációkból levont következtetéseket, a gyerekekkel azokat átbeszéli, szünetekben ottvan, egy tanítónak akkor is lehetősége van arra hogy helyzeteket észleljen azokat kezelje és minden ilyen kezelt helyzet azért osztályközösséget formál de ezen kívül nyilván nagyon sok tanítási órán kívüli program van és iskolán belül és iskolán kívüli program is nagyon jók erre a kirándulások bármilyen megmozdulások kimozdulás alkalmasak erre de én azt gondolom hogy alsós tanítónő az tényleg az iskolában minden percben osztály közösséget formál.

Felső pedagógussal folytatott interjú

Mi a véleményed a tagozatváltásról?

A váltás mindig nehéz dolog. Mindegy, hogy életünk melyik területén történik. Az iskola esetében sem történik ez másképp. Az első nehéz dolog a gyerekek életében, elkezdni az első osztályt. Bekerülnek egy új közösségbe, új szabályokkal ismerkednek, rengeteg új élményhez jutnak és nagyon sokat tanulnak, amihez nagy önfegyelem és koncentráció szükséges. Ugyanez történik akkor is, amikor alsóból felsőbe lépnek át a gyerekek. Új tanárok, új tantárgyak. Új osztályfőnök, aki már nem lesz velük a nap minden vagy majdnem minden percében. Nagyobb önállósághoz jutnak, és ezzel nehezen tudnak boldogulni. Nagy váltás ez a gyerekek életében: hirtelen ők lesznek a nagyok, ugyanakkor még kicsik lélekben, testben. Segítség kell nekik a gördülékeny átálláshoz.

Van kommunikáció az alsós, illetve a felsős pedagógusok között a tagozatváltás során? Ha igen, akkor mik a főbb szempontok?

Igen, az első pár hónapban mindenképp. Az alsós osztályt az osztályfőnöknek át kell adni a felsős tanároknak. A gyermekekről egyenként mindent el kell mondani. Tanév során, amikor felmerül valamilyen magatartásbeli vagy tanulási nehézség, akkor is van kommunikáció az alsós és felsős tanárok között. Nem elszeparált közösségekről van szó.

Milyen lehetőségeik vannak a gyermekeknek a felsőben tanító pedagógusok megismerésére?

Többnyire nincs lehetőségük erre. A felsős tanárok nem járnak be az alsós osztályokba, mert nincs feladatuk ott. Akkor találkoznak többnyire a gyerekekkel, amikor felsőben elkezdi tanítani őket. Azonban a leendő osztályfőnök megismerkedik a gyerekekkel még a tané vége előtt.

Tapasztalatai szerint milyen mértékben várják a negyedikesek a tagozat váltást?

Úgy gondolom, hogy negyedik osztályban már türelmetlenek és izgatottak. Még kicsik, de már a nagyokhoz sorolják magukat. Rettentő kíváncsiak a felsős napirendre, új tantárgyakra, követelményekre, szabályokra. És természetesen az új tanáraikra.

Hiányzik nekik az alsó tagozat a váltást követően?

A felsős életük elején még nagyon. Többször visszamennek az alsós osztályfőnökhöz és beszámolnak nekik az újdonságokról, élményeikről. Később már egyre kevésbé teszik ezt meg. Aztán pedig a folyósókon való köszönésen kívül már nem foglalkoznak az alsós történetekkel, emlékekkel.

Milyen élményekről számolnak be a gyermekek a váltást követően? Pozitív, vagy negatív hatások a jellemzőbbek?

Ez nagyon változó, de többnyire igen. Sok csalódás és kudarc éri őket, hiszen mások a szabályok, szigorúbbak. Nagyobb a követelmény, több a tantárgy. Sok felé kell koncentrálni, figyelni. Ugyanakkor nagyon szeretik, hogy már ők is nagyok, és új dimenzióba került az iskolai életük.

A gyerekek személyisége is sokat változik ebben a korban ahogy kamaszodnak. Ez mennyire befolyásolja osztályt közösségnek a szerkezetét? Milyen hatással van rá a váltás?

Többnyire arról számolnak be, hogy nem. 1-2 új osztálytárs szokott érkezni a közösségbe: évismétlők, vagy másik intézményből érkezők. Az osztályközösségben életbe lépő jelentősebb változások a kamaszkor előrehaladtával, 6. évfolyamtól kezdődnek. Ekkor változik jelentősen az osztályközösség is.

A felsős kollégák általánosságban elégedettek az osztály teljesítményével?

Többnyire igen. Bár szoktak panaszkodni. Több esetben azt mondják, hogy olyan, mintha a gyerekek nem is jártak volna alsós évfolyamokba. Elfelejtene számolni, folyamatosan olvasni, romlik vagy rossz a helyesírásuk. Olyan, mintha mindent elfelejtettek volna. Sok mindent előről kell velük kezdeni.

Te, mint felsős pedagógus mit gondolsz a gyermekek teljesítményének a változásáról?

Mint felsős tanár és osztályfőnök azt kell mondanom, hogy többnyire nem vagyok elégedett. Sok esetben csalódok, mert sok mindent újra kell tanulnom/tanítanom a gyerekekkel/gyerekeknek. Romlik a koncentrációjuk és fegyelmük. Meg kell szokniuk az új tanárok tanítási módszereit, kommunikációját. Meg kell ismerniük az elvárásokat és az új osztályfőnökhöz is alkalmazkodniuk kell. A váltás nehéz, de a tanév végére helyre áll a rend javul a gyermekek teljesítménye is.

Melyik tantárgy az, vagy tantárgyon belül mi az, amit a legnehezebbnek ítélsz meg, vagy felsőbe mi az, ami a visszajelzésként jön, hogy a legnehezebb a gyerekek számára?

Matematika és nyelvtan.

A matematika nagy figyelmet, koncentrációt és jó logikát igényel. Sok a szakterminológia és más a tanár kommunikációja, nyelvhasználata. Ezt a gyerekeknek a tananyagon kívül meg kell tanulnia és meg kell szoknia.

A nyelvtan indokolatlanul nehéz ötödik évfolyamon. Hirtelen magas szinten kezdik tanulni a magyar nyelvtant: nagyon sok itt is a szakterminológia, nehéz és sok esetben nehezen befogadható a tematika. A tanárnak nagyon kreatívnak kell lennie ahhoz, hogy gyerekekkel megértesse a nyelvtant és ne legyen ez az egyik mumus tantárgy.

A pedagógusok véleménye alapján milyen mértékben változott az osztályközösség? Ezek a változások miben nyilvánulnak meg leginkább?

Az osztályközösség változása leginkább a gyerekek magatartásában és egymáshoz való viszonyában érhető tetten. Többnyire sokat és negatív irányban változik az osztályközösség a pedagógusok véleménye alapján. A viselkedési problémákban. Sokat bántják egymást a gyerekek fizikálisan és verbálisan egyaránt. Már nincs akkora kontroll felettük, romlik a morál, szétesik az osztály. Az új osztályfőnöknek nagyon nagy szigorra, türelemre és szeretetre van szüksége, hogy áthidalja az alsó-és felső közötti váltás nehézségeit.

Véleményed alapján mely változások a leginkább jellemzők a tagozatváltást követően?

Magatartás romlása: fizikai és verbális abúzus, ami összhangban van az osztályon belüli klikkesedéssel.

Tanulmányi eredményekben történő változás – legtöbb esetben romlás.

Miként tudod segíteni a gyermekeket annak érdekében, hogy a váltás minél könnyebb legyen számukra?

Alsóban nagyon sokat beszélgetünk a gyerekekkel a küszöbön álló változásokról. Ismertetjük őket a szabályokkal, mesélünk a felsős lét előnyeiről és hátrányairól. Beszélgetünk a kamaszkor nehézségeiről és a várható problémákról. Igyekszünk a gyerekek minden irányú kérdéseire a legnagyobb őszinteséggel válaszolni. És természetesen bármikor visszatérhetnek az alsós osztályfőnökhöz, volt tanáraikhoz, ha bármiben segítségre lenne szükségük.

Felsőben Nagyon sokat beszélgetek velük osztályfőnöki órán és napközben is. Igyekszem minél jobban jelen lenni az életükben. Sokat járok fel a szünetekben és megfigyelem a kommunikációjukat. Amikor szükséges beleavatkozom a konfliktusos helyzetekbe és próbálom közösen, velük együtt megoldani a feszült helyzeteket. Több alkalommal látogatok tanórákat, hogy figyeljem az osztály viselkedését kommunikációját egymással és a tanárokkal is. Igyekszem nyitottan és konstruktívan állni a felmerülő gondokhoz. Időt biztosítok számukra az egyéni beszélgetésekre is.

Milyen hasznos tanácsokkal látod el a gyermekeket a nehézségek megkönnyítése érdekében?

Alsóban: Legyenek mindig őszinték, még ha nehéz is, barátaikkal, tanáraikkal és szüleikkel. Bátran kérdezzenek, ha valamit nem értenek. És bármikor jöjjenek vissza, itt nyitott ajtók és tart karok várják őket.

Felsőben: Nagyon sokat beszélgetek velük osztályfőnöki órán és napközben is. Igyekszem minél jobban jelen lenni az életükben. Sokat járok fel a szünetekben és megfigyelem a kommunikációjukat. Amikor szükséges beleavatkozom a konfliktusos helyzetekbe és próbálom közösen, velük együtt megoldani a feszült helyzeteket. Több alkalommal látogatok tanórákat, hogy figyeljem az osztály viselkedését kommunikációját egymással és a tanárokkal is. Igyekszem nyitottan és konstruktívan állni a felmerülő gondokhoz. Időt biztosítok számukra az egyéni beszélgetésekre is.

Bármilyen gondolatod, javaslatod a témához, amit érdemesnek tartanál megemlíteni? Amik segítségével a tanítók hozzájárulhatnak az átmenet megkönnyítéséhez?

Próbálják felkészíteni a gyerekeket az előttük álló évekre. Hívjanak meg felsős tanárokat, akik bemutatkoznak a gyerekeknek, mesélnek a tantárgyukról, kedvet csinálnak magukhoz és a tanított tantárgyhoz is. Csináljanak közös délutáni programot ötödik osztályosokkal, akik mesélnek a tapasztalataikról és segítenek felkészülni a gyerekeknek a váltásra. Legyenek nyitottak, empátikusak, toleránsak.

II. Melléklet: Alapvizsga

Az itt megjelenő alapvizsga feladatok, még a régi nyelvtan tanítási elvek alapján készültek, ezért szerepelnek benne a főnév, ige... stb. meghatározások.

Alapvizsga

Nyelvtan

202_/202_-es tanév

Név: _____

Osztály: _____

Összes pontszám:	100 pont
Elért pontszám:	pont
Százalék:	%

1. Tollbamondás

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

28 p	p
------	---

28 p	p
------	---

2. A tollbamondás mondataiból írd ki 3-3 szót a megfelelő helyre!

köznév: _____

tulajdonnév: _____

melléknév: _____

ige:_____

számnév: _____

3. Karikázd be az alábbi szavakban!**15p****p**

gesztenye takaró váltó lyuk álló sólyom

- 2 db rövid magánhangzót kékkel,
- 2 db hosszú magánhangzót zölddel
- 1 db egyjegyű mássalhangzót pirossal
- 1db hosszú egyjegyű mássalhangzót barnával
- 1 db kétjegyű mássalhangzót sárgával
- 1 db hosszú kétjegyű mássalhangzót grafittal

8p**p****4. Pótold a mondatvégi írásjeleket! Nevezd meg a mondatfajtaikat!****mondatfajta**

Ne szaladj át az úton _____

Kati kosarat dobott _____

Bárcsak kapnék egy kiskutyát _____

Hogy csináljam meg _____

Jaj, de jó esik a hó _____

10p**p****5. Nevezd meg a tulajdonnevek csoportjait! Írj mindenhova még egy példát!**

Péter	Pécs	Pinokkió	Porsche	Pesti Magyar Színház

10p**p**

6. Alakítsd át az igéket felszólító módúvá!**Az igék száma és személye ne változzon!**

bemegy _____

kiolvassuk _____

összerakjátok _____

megmondod _____

kiteszem _____

eléneklik _____

hisznek _____

7p

p

7. Állapítsd meg, hogy milyen módban, időben, számban vannak a következő igék!

ige	ige módja	ige ideje	szám, személy
menjünk fel			
tanulni fogsz			
ki akartátok próbálni			
aludtam			

12p

p

8. Állítsd betűrendbe az alábbi szavakat!

kecske, egér, elefánt, keselyű, csiga, teve, sün, sólyom, sirály, zebra

10p

p

tollbamondtás szövege

12 szó

keselyű, folyó, majom, Dunántúli-középhegység, Szabó Ervin Könyvtár, mondja el, kisebb, adja, hallgat, zsebkendő, egy, homokóra

mondat

Sümeg a Dunántúl közepén, egy tágas völgyben fekszik. Várának romjai magányos sziklán emelkednek. A város felé közeledve már messziről jól láthatjuk. A vár védte a várost a török harcok idején. Sümeg ugyan többször a törökök kezére került, de a magaslatra épült erődítményt nem tudták bevenni. A vár legrégebbi része az öregtorony. Ebben a vastag falú toronyban emberek laktak. A nagy udvart várfalakkal kerítették körbe. Itt épült a palota is. A harcok bizony komoly károkat okoztak.

Alapvizsga Matematika

202_/202_-es tanév

Név: _____

Osztály: _____

Összes pontszám:	100 pont
Elért pontszám:	pont
Százalék:	%

1. Oldd meg az alábbi feladatokat!

a) Írd le számjegyekkel!

ötezer: _____

háromezer-nyolcvanegy: _____

hétezer-négyszáz: _____

hatezer-négyszáznegyvenkettő: _____

kilencezer-három: _____

ezertizenegy: _____

12p

p

b) Melyik számra gondoltam?

$6E + 4t + 0sz + 34e =$ _____

$4e + 0t + 2E + 23sz =$ _____

$0E + 80e + 320t + 40sz =$ _____

6p

p

c) Kerekítsd az alábbi számokat tízesekre és százakra!

tízes

száz

3265 $\approx$ _____ $\approx$ _____

1548 $\approx$ _____ $\approx$ _____

18945 $\approx$ _____ $\approx$ _____

6p

p

2. Folytasd a sorozatokat! A nyíl fölé írd a szabályt!

→
5300 5460 5620 _____

→
3200 3050 2900 _____

10p

p

3. Végezd el a műveleteket!

$$1685 : (10 : 2) = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$9600 : 10 \cdot 6 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$3600 - 1200 \cdot 3 = \underline{\hspace{2cm}}$$

6p

p

4. Végezd el a műveleteket írásban!

Ellenőrizz!

Százásra kerekített értékkel becsüld meg az eredményt!

a) $4885 + 3667 = ?$

B $\approx$

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sz.:

3p

p

b) $2648 - 1984 = ?$

B $\approx$

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sz.:

3p	p
-----------	----------

c) $482 \cdot 56 = ?$

B $\approx$

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sz.:

3p	p
-----------	----------

d) $6749 : 27 = ?$

B $\approx$

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sz.:

3p	p
-----------	----------

5. Jegyezd le az adatokat! Írd le a számítás tervét! Becsüld meg, számítsd ki az eredményt! Ellenőrizd a megoldást!

Géza 10256 Ft-ért 4 könyvet, és 2650 Ft-ért 10 füzetet vásárolt. Mindegyik könyvnek, és füzetnek fajtánként ugyanannyi volt az ára.

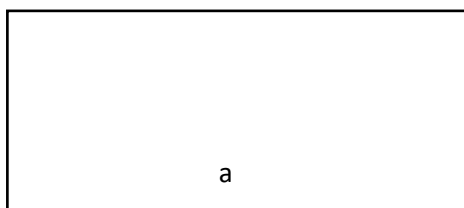
- a) Mennyit fizetett Gáza 1 könyvért?
b) Mennyit fizetett 1 könyvért és 1 füzetért összesen?

A full page of blank graph paper with a uniform grid of small squares. The grid consists of 20 columns and 20 rows, creating a total of 400 small square units. The lines are thin and black, set against a white background. There are no margins or additional markings on the page.

10p

p

6. Mérd meg a téglalap oldalait! Számítsd ki a területét!

b

a =

b =

K =

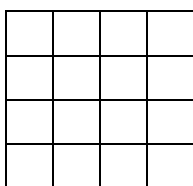
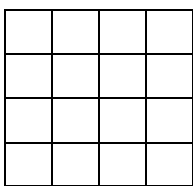
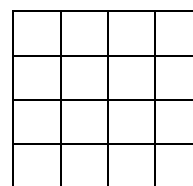
T =

4p

p

7. A téglalap mindig 1 egészet ér.

a) Színezd ki a téglalap

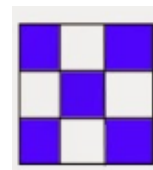
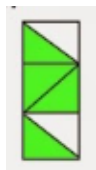
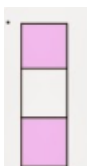
 $\frac{8}{16}$ részét

 $\frac{8}{8}$ részét

 $\frac{3}{4}$ részét

b) Hasonlítsd össze a törteket! Írd közéjük a megfelelő jelet!

5p

p

8. Mindegyik rajz 1 egészet ér. Melyiknek mekkora részét színeztük ki?

4p

p

9. Jelöld meg a síkidomokon a derékszögeket!

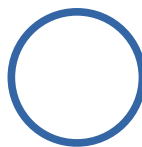
1.

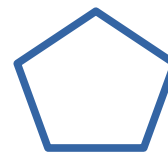
2.

3.

4.

5.

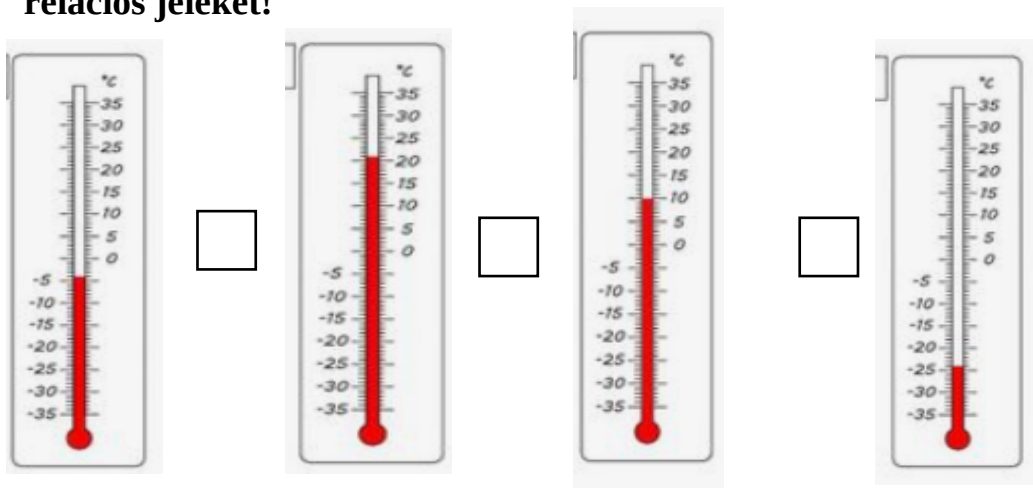

6.

Írd a számát a vonalra, amelyeknek van párhuzamos oldalpárja:

8p

p

p

b) Mennyi pénzünk marad, ha 15000 Ft-tal mentünk el vásárolni?

[illegible]

p

Alapvizsga

Szövegértés

202_/202_-es tanév

Név: _____

Osztály: _____

Antarktisz: a jég országa

Ismerd meg az Antarktiszt!

Mi az Antarktisz?

Az Antarktisz egy földrész, ami bolygónk legdélibb részén található. (Ha megpróbálsz megkeresni a földgömbön, akkor láthatod, hogy legalul van.) A föld felszínének egytized részét foglalja el, és jégtakaró borítja, amely akár 1500 méter vastag is lehet, vagy még több is. A Déli-sark pont az Antarktisz közepén helyezkedik el. Az Antarktisz a leghidegebb földrész és egyben a legszárazabb is, a legmagasabb és ez a legszelesebb hely is. Nagyon kevesen töltik itt az egész évet. Tudósok élnek itt egy kis ideig, külön nekik épített kutatóállomásokon laknak. Az Antarktiszon október és március között van nyár. Ezalatt az idő alatt egyfolytában süt a nap. Télen, április és szeptember között, ennek az ellenkezője történik, és az Antarktiszt hat hónapon át sötétség borítja.

Az Antarktisz időjárása...

... hidegebb, mint gondolnád, még nyáron is! Az Antarktisz leghidegebb pontja a Déli-sark. Januárban, vagyis a nyár közepén, mínusz 28 Celsius fok (vagyis -28 °C) a hőmérséklet. A mínusz azt jelenti, hogy fagypont, azaz 0 °C alatti. Télen, április és szeptember között, a Déli-sark átlag hőmérséklete akár -89 °C is lehet. Ilyen hidegben, ha egy bögre forró vizet kilocsolunk a levegőbe, a víz jéggé fagy, mielőtt földet ér. Még az is megesik, hogy a tudósok arra használják a hűtőszekrényeket, hogy melegen tartsák az anyagmintáikat!

Pingvinek az Antarktiszon

Az Antarktiszon több pingvin van, mint bármely más madár. Repülni nem tudnak ugyan, de rövid szárnyaikat uszonyként használják. Remek úszók. A szárazföldön föl-le hullámozva vagy rövid ugrásokkal mozognak. A pingvineknek sok tolluk van, ezek egymásra fekszenek. Ezek a gyapjúszerű alsó tollakkal és a vastag zsírréteggel együtt távol tartják a hideg levegőt, a szelet és a vizet. Hogy még jobban átmelegedjenek, a pingvinek csoportokban ácsorognak.

Egy levél az Antarktiszról

Sara Wheeler az Antarktiszon dolgozó tudósok egyike. Ha elolvasod az unokaöccsének, Daninak írt levelet, akkor sok mindent megtudhatsz az Antarktiszon szerzett élményeiről

Kedves Dani!

Itt a levél, amelyet ígéretemhez híven írok neked az Antarktiszról. Képzelheted, milyen izgatott vagyok, hogy végre itt lehetek oly sok híres kutató nyomdokaiban járva. Itt minden nagyon különbözik az általam megszokott dolgoktól.

Mivel itt nincs friss élelem - és nincsenek bevásárlóközpontok -, ezért sok konzervet, szárított vagy fagyasztott ételt eszünk (ezeket be sem kell tenni a mélyhűtőbe, elég kinn hagyni a ház előtt). Apró gázsütőkön főzünk, amiken a főzés sokkal hosszabb ideig tart, mint otthon. Tegnap konzervből készült zöldséges-paradicsomos tésztát főztem, utána pedig szárított epret ettem, aminek olyan volt az íze, mint a papírnak.

Hiányzik a friss alma és a narancs, bárcsak küldhetnél pár darabot!

Szeretettel:

Sara néni

Antarktisz, december 9., péntek

1. Hol találsz meg a földgömbön az Antarktist?

2. Az Antarktisz a leghidegebb hely a földön. Milyen más rekordot tart még ez a hely? Húzd alá!

A legszárazabb és a legfelhősebb.

A legnyirkosabb és a legszelesebb.

A legszelesebb és a legszárazabb.

A legfelhősebb és a legmagasabb.

3. Melyik az Antarktisz leghidegebb része?

4. Gondolkodj el azon, amit a cikkből megtudhatsz az Antarktiszról! Írj két okot arra, hogy az Antarktiszra ellátogatók többsége miért nem április és szeptember között megy oda!

1. _____

2. _____

5. Miért írják azt a cikkben, hogy „ha egy bögre forró vizet kilocsolunk a levegőbe, a víz jéggé fagy, mielőtt földet ér”? Húzd alá!

Hogy megtudd, mennyire forró a víz az Antarktiszon.

Hogy megtudd, mit isznak az Antarktiszon.

Hogy bemutassák a tudósok Antarktiszon végzett munkáját.

Hogy megtudd, milyen hideg is van ott.

6. A cikk szerint mire használják a pingvinek a szárnyaikat? Húzd alá!

Repülésre.

Úszásra.

A kicsinyek melegen tartására.

Arra, hogy egyenesen tudjanak járni.

7. Írd le három módját annak, hogyan tudják a pingvinek melegen tartani magukat az Antarktiszon!

1. _____

2. _____

3. _____

8. Mi az a két dolog, amit megtudhatsz az antarktiszi ételekről Sara leveléből?

1. _____
2. _____

9. Gondolkodj el azon, hogy te szeretnél-e ellátogatni az Antarktiszra! Az ismerd meg az Antarktiszt! és az Egy levél az Antarktiszról című szövegekben olvasottak alapján magyarázd meg, miért szeretnél, vagy miért nem!

10. Melyik szövegrészletből tudhatod meg, hogy milyen vastagságú a jég az Antarktison? Keretezd be!

Mi az Antarktisz?

Az Antarktisz időjárása

Pingvinek az Antarktison

Egy levél az Antarktiszról

11. A cikkben két helyről lehet megtudni dolgokat az Antarktiszról:

Ismerd meg az Antarktiszt!

Egy levél az Antarktiszról

A kettő közül melyiket találtad érdekesebbnek? Magyarázd meg válaszodat!

Alapvizsga

Fogalmazás

202_/202_-es tanév

Név: _____

Osztály: _____

Az alábbi 4 feladat közül csak EGYET kell kiválasztanod és megoldanod!

Karikázd be annak a feladatnak a sorszámát, amit választottál!

1. Adj címet a történetnek!
Készíts fogalmazást a képek alapján! (8-10 mondat legyen.)

2. Írj fogalmazást „A kedvenc állatom” címmel!
3. Írj fogalmazást „Álomtábor” címmel!
4. Írj fogalmazást „Életre kelt plüssök” címmel!

Alapvizsga összesítő

202_-202_-es tanév

Tantárgy	Százalék	Érdemjegy
Matematika		
Szövegértés		
Szövegértés javító		
Nyelvtan		
Fogalmazás		
Szóbeli		
Átlag		